

שיעורים בשער הכוונות

דרושי ר"ה

ענין הסליחות של בני ספרד באשמורת הבוקר ליל חדש אלול, עד יוה"כ, העיד לי כהר"י סאנ"ש ז"ל, שהוא ראה למורי ז"ל, שהיה אומר מלה במלה עם הצבור.

ענין ר"ה ויוה"כ. נתתי אל לבי לחקור ולתור בענין זה, שתיקנו חז"ל בג' ראשונות, ובג' אחרונות. והוקשה לי שינוי הלשונות, כי בברכת אבות תיקנו זכירה וכתובה. ובברכת גבורות, זכירה לבד. כמ"ש זוכר יצוריו כו'. ובהודאה, תיקנו כתיבה לבד. וכמ"ש, וכתוב לחיים טובים כו'. ובשים שלום, זכירה וכתובה. ועוד, כי הזכירה שבאבות, היא זכירה בפני עצמה, ואינה חוזרת על הספר. ובשים שלום, אומר ובספר חיים כו', נזכר ונכתב כו'. ועוד, כי בתחילה אנו מתפללים בעדינו, ואומרים זכרנו לחיים, ואח"כ אנו אומרים סתם, זוכר יצוריו. ובהודאה, אנו אומרים, כל בני ברייתך. ובשים שלום אנו אומרים, וכל עמך ישראל כו'. ועוד מה לנו לשאול על הזכירה, אחר שאנו שואלים על הכתיבה, שהיא העיקר. ועוד, מה ענין זכירה בתחיית המתים, שאנו סומכים לה ונאמן אתה להחיות מתים, ע"כ מצאתי.

עוד נמצא שנית קרוב אל האמור וז"ל: ענין ר"ה ויוה"כ, נתתי אל לבי לחקור ולתור, בענין תפילת ר"ה ויוה"כ, לעבוד את בוראי עבודה שבלב זו תפילה, בימים נוראים אלו, אשר המלך העליון יושב על כסא דין. וראיתי כי הוסיפו בברכות מעין הימים, כי באבות הוסיף זכרנו. ובגבורות, מי כמוך. ובקדושת ה', במקום הא-ל הקדוש המלך הקדוש. ובהודאה, וכתוב לחיים טובים. ובשים שלום, ובספר חיים ברכה. ובעבודה לא הוסיפו כלום. וראיתי שינויים בענין תוספות אלו, כי באבות תיקנו לומר זכירה וכתובה. ובגבורות, זכירה בלא כתיבה. ובהודאה, כתיבה לבד. ובשים שלום, זכירה וכתובה. ועוד, כי באבות תיקנו זכירה לחיים, וכתובה בספר חיים, ובגבורות, זכירה לחיים. ובהודאה, כתיבה לחיים. ובשים

שלום, זכירה וכתובה בספר חיים. ועוד, כי באבות אנו מתפללים עלינו. ובגבורות על כל העולם סתם, זוכר יצוריו. ובהודאה, על בני בריתנו. ובשים שלום, אנו חוזרים ומתפללים עלינו, נזכר ונכתב לפניך אנו כו'.

ויראה לי, כי בכל ר"ה, חוזר האצילות העליונה, לכמות שהיה בתחילת בריאת העולם. וכבר ידוע, דנוק' דז"א, נפקא מתדבקא באחו' ז"א, לעומת החזה, כנגד ת"ת שבו. ובהיותם בסוד אחר שהם דין, נפקא מסטר' דגבורה. והמוח הקודם בראשה, היא גבורה שנעשה לה בינה. ואח"כ חסד בסוד חכמה בסוד ה' על י', סוד ה"י מאלקים. ולפי שהמוח הקודם בראשה הוא גבורה סוד הדין, לכן נעשה הדין ביום זה. ולכן נק' ר"ה, כי גבורה היא ר"ה, שהיא נוק' דז"א, הנקראת שנה, וגבורה היא ראשה, ונעשה בינה לה לנוק' דז"א. ונמצא, שר"ה הוא כנגד בינה דנוק' דז"א, שהיא גבורה, וכנגדה נאמר, אני בינה לי גבורה.

והנה בז"א, יש זכירה, מצד חסד שיש בו, וכתובה מצד גבורה שבו, ע"י הבינה הנקרא כתיבה. וזכירה שמצד החסד, היא ע"י היסוד ברית קדש, שממנו יוצאים הנשמות, ומתגלה חסד בפום אמה, וממנו תוצאות חיים. ואנו מתפללים לשי"ת, שיהיה מתגלה חסד עליון, לא לצורך נשמות כדרך הזווג. אלא לצורך חיים, כדרך זווג חו"ב, לצורך המלאכים, שהוא לצורך לתת להם חיים נצחיים לבד. ולפי' נק' חו"ב חיים, כי מהם תוצאות חיים למלך, ונקרא חיי המלך כנו', וזהו מלך חפץ בחיים.

והכוונה הוא, כמו שהמלך העליון שהוא ז"א חפץ בחיים, ומושך משם משך החיים לצורך עצמו, כך ימשיך משם חיים לנשמותינו, ויתגלה חסד ביסוד, שמשם נשמותינו, להמשיך לנו משם חיים, וזהו זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים. וכל זה, בסוד הנשמות אשר בנו. ואח"כ אנו מתפללים, להמשיך משם חיים לגופינו, בסוד הכתיבה, שהיא בינה, גופא דחכמה עילאה. וזהו ענין הכתיבה, התעבות הדברים, כדמיון הכתיבה, להחיות הנפשות בגויתינו. וגם זה יהיה ע"י היסוד, הנק' ספר החיים כנודע. אלא שזה בסוד פנימיות לחיי הנשמות, וזהו בסוד חיצוניותו להחיות הגוף. והנה חיות הנשמה, נמשך מחכמה לבינה, היורד לחסד, ומתגלה ביסוד. וחיות הגוף, נמשך מבינה ויורד לחסד, ומתגלה ג"כ ביסוד. ומפני שחיות הגוף נמשך מבינה, אנו אומרים למענך אלקים חיים, שהיא בינה כנודע.

דרושי ר"ה

א. ענין ר"ה בכללות

נודע (עי' נה"ש ל"ז ע"ג בשם סידור הרב פינטו) כי קודם תחילת הבריאה ביום שבת קודש י"ז באלול, נאלכו ג"ר דעולם התורה, ומיום א' שלאחריו עד שבת קודש כ"ד באלול נאלכו ז"ת דעולם התורה והם ז' המלכים שנשברו. ביום שבת קודש זאת השנית נשבר המלך הז' ובו ביום נאלכו ויאלו ג"ר דעולם התיקון, ומיום א' כ"ה באלול נאלכו ז"ת דעולם התיקון, שהם ז' ימי הבנין שנאמרו בתורה, "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד" וגו' עד "ויכולו". ביום א' נאלכה ונתקנה מידת החסד, ביום ב' הגבורה, וכו', עד יום ו' בו נתקן היסוד, והוא א' תשרי, יום ר"ה.

ביום זה נבראו אלה"ר וחיה, זכר ונקבה, לו פרטופי, פניו ללד זה ופניה ללד זה. אח"כ נפלה תרדמה על האדם ונפרדו איש מעל אחיו, כדכתיב "ויפל ה' אלקים תרדמה על האדם וישן ויקח אחת מכלעותיו ויסגור בשר תחתונה, וישן ה' אלקים את האלע וגו' ויביאה אל האדם" ועי"ז באו פנים בפנים ראויים אל היחוד.

והנה נודע כי כל הנעשה בעוה"ז השפל, הכל משתלשל מעולמות העליונים, וכן אופן בריאת אלה"ר וחיה לכל פרטיהם, נשתלשל מעולם האלי, עפ"י מצב עמידת ז"א ונוק'. שציוס ר"ה הוא יום בריאת אלה"ר עמדו ז"א ונוק' דאלי [של אחר התיקון] באופן של אחר באחר, זה לכאן וזו לכאן, דבוקים באחוריהם בכותל אחד, ומשפיע ז"א לנוק' כל הנכרך לה דרך אחוריו. אח"כ נעשה ייחוד ז"א ונוק' אב"א, ונקרא ייחוד בחיק, כלומר, שעלו לחיק אבא ואימא וסם נדווגו, לנרדך לידת נשמת אלה"ר. וטעם עלייתם לחיק, שאין יכולים להזדווג במקומם מחמת היותם אב"א, ובעלייתם לחיק אבותם נעמדים שם פצ"פ ומתייחדים (א). אח"כ נפלה דורמיטא על ז"א וננסרו ז"נ זה מזה, כדי להביאם פנים בפנים להיותם מוכנים אל הזווג (ב). ולקמן יבוארו עניינים אלו בהרחבה בע"ה.

עיונים והוספות

א. ייחוד זה בלשונו של בעל הלשם נקרא 'ייחוד בזכות אבות', שאינם מתייחדים מכח עצמם אלא בזכות אבותם. וביאור הדברים עדי"מ, כי פעמים כאשר האדם צדיקו אין הנהגתו כ"כ בקדושה, אך כשנוסע נסיעה לרבו מתעלה הוא צמיעיו. ועדי"ז זווג חיק, שכאשר עומדים ז"נ דאלי במקומם הם צדי"א, וכשעולים לחיק אבותם יכולים הם לעמוד פצ"פ ולהזדווג.

ב. ענין אב"א ופנים בפנים: אי צירושלמי ערלה ימאן דאכיל דלאו דיליה בהית לאיסתכולי באפיה'. כגון עשיר הנותן מעות לעני דדרך דקה וחסד, הרי מתצייש העני להציע צפני העשיר, ודומה שמקבל ממנו מאחוריו יכמאן דשדי צתר כתפוי, והוא צדי"א אב"א. וכמו"כ כאשר מקבלת הנוק' שורש נשמי"י, מז"א הקצ"ה, ברלל מעשים טובים מאד צדי"י, הרי זה צדי"א דאכיל דלאו

ויראה לי כי בכל ר"ה חוזר האצילות העליונה לכמות שהיה בתחילת בריאת העולם. כלומר ז"א ונוק' חוזרים למצב אצ"א שהיה בתחילת הבריאה, וכנ"ל. ומה"ט נעשה יום הדין, כללקמן. וכבר ידוע דנוק' דז"א נפקא מתדבקא באחו' ז"א לעומת החוזה כנגד ת"ת שבו. צעת הזאת, כשעומדים זז"נ צמצם של אצ"א, עומדת הנוק' מאחורי ז"א מן החוזה לידה ולמטה, דהיינו משליש תפארת דז"א ולמטה. וז"א משפיע לה המוחין, צאופן זה, יד ימינו דהיינו חסד, משפיע לה צראשה חכמה שהיא מוח ימין, ויד שמאלו, שהיא גבורה לידה משפיע לה מוח הצינה צשמאלה. ובהיותם בסוד אחור שהם דין, נפקא מסטרא דגבורה. צחי' אצ"א היא צחי' של גבורה ושל דין, מצד היותם צחי' אחריים. וצ"ה הוא דין ביותר שאז – והמוח הקודם בראשה היא גבורה שנעשה לה בינה, ואח"כ חסד בסוד חכמה. צר"ה הסדר הוא, שמוח השמאל, הצינה דנוק' קודם להצנות לפני מוח החכמה. בסוד ה' על י' סוד ה"י מאלקים. ה' הוא צינה, וי' חכמה. והקדמת הצינה לחכמה הוא צסוד ה' על י', משם אלקים, דהיינו צחי' גבורות (ג). סדר זה דצר"ה צינה קודם

עיונים והוספות

דיליה' והוא אצ"א צבושת פנים. שאע"פ שהנוק' מקושרת עם הז"א ומשפיע אליה, עכ"ז הוא צסוד הדין צצחי' אצ"א, שאין זה צזכות מעשיו העוזים. אך כאשר צמי' עוסקים צצורה וצמאות ומראים עצמם זכאים לקבל ההשפעה מהש"ת צכח מעשיהם, אז הוא צחי' פצ"פ, שמקבלת הנוק' מז"א שלא צבושה, שמגיע לה משורת הדין, ואז שורה מידת הרחמים, שכבר ילאו זכאים דין.

ג. ציאור צינה קודם לחכמה: החכמה הוא מה שנודע לאדם מעצמו או מאחרים קודם הצוננות, והיא דרך ההצטלות. והצינה היא ההצוננות צצצרים, ודרך ההשתוקקות. ולעולם מוח החכמה קודם למוח הצינה, כי מקודם נודע לאדם שיש צורא עולם ויש מנהיג לצירה צדרך חכמה וידיעה כללית, ואח"כ מתצונן צזה צדרך הצינה. וצזמן שמידת הרחמים שולטת בעולם, זוכה לקבל ידיעה זו צדרך אור צלא יגיעה כלומד מפי אחרים, ואח"כ צריך להתייגע בעצמו ולהצונן צאור שקבל.

אך צר"ה שהוא יום הדין, אין ניתן לאדם מאומה צלא הצעוררות תשוקה ורצון מצידו, שכן הדין נותן שלא יקבל צדרך חסד אלא כפי המגיעו עפ"י הדין. ולכן צריך מקודם שיהיה לו השתוקקות עצומה לאלוקות ולמלכות שמים, ומתוך כך להתייגע ולהצונן לדרוש ולצקש. וע"ז עצמו דנים אותו עד כמה משתוקק ודורש את אלקים צכל ליצו, ועד כמה מייגע עצמו צזה צדרך הצינה, וכפי השתוקקותו ויגיעתו כן זוכה לקבל מלמד מן שמיא להורותו צדרך החכמה, ולזכות להצטלות אמיתית.

וא"י מהמגיד הק' מקוזניץ זצ"ל, צשם המגיד הגדול ממעזריטש זצ"ל, כי מ"ש ג' ספרים נפתחים וכו' וענין הכתיבה צהם לחיים, היינו צמחשצתו של אדם. וצצאר עפ"י דרכו כי עד

לחכמה, נעשה בזמן תק"ס (ד), שע"י השכרים לתק"ת נבנית צינה לנוק', וע"י התקיעה שאחריה נבנית חכמה לנוק'. ולפי שהמוח הקודם בראשה הוא גבורה סוד הדין, לכן נעשה הדין ביום זה. ולכן נק' ראש השנה כי גבורה היא ראש השנה שהיא נוק' דז"א הנק' שנה וגבו' היא ראשה ונעשה בינה לה לנוק' דז"א. נוק' נקראת 'שנה', צחי' מלכות. וראשה להיינו המוח שלה, ציוס זה, הוא צעיקר צינה, שצראשונה משפיע ז"א לנוק' מוח הצינה מגבורה לדינה. וא"כ, ראשה של השנה הוא צינה שהיא גבורה. ונמצא שר"ה הוא כנגד בינה דנוק' דז"א שהיא גבורה, וכנגדה נאמר אני בינה לי גבורה. וע"פ הקדמה זו יבואר נוסח 'זכרנו לחיים'.

ב. ביאור 'זכרנו לחיים'

והנה בז"א יש זכירה מצד חסד שיש בו ובתיבה מצד גבורה שבו ע"י הבינה הנקרא בתיבה. חכמה שורש החסד נקראת זכירה, וצינה שורש הגבורה נקראת כתיבה. והטעם, כי זכירה היא עכ"ל האור, צחי' חכמה, וזהאיר אור החכמה עצמו, עכ"ל אור ההמשכה אלוקית, אין זיכולת לגלותו צמלאות, ואינו אלא בגדר זכירה. וכח הכתיבה הוא, לאחר התגשמות והתעצות אור החכמה, ואז הוא צחי' הצינה, שאפשר לגלותו ע"י כתיבה, שיהיה לו קיוס צמלאות בעולם וכתלמידים (ה). וזכירה שמצד החסד היא ע"י היסוד ברית קדש, שממנו יוצאים הנשמות, ומתגלה חסד בפום אמה, וממנו תוצאות חיים. התגלות צחי' החסד, הוא לעולם צפוס אמה כלומר צפי היסוד (ו). ומן היסוד תוצאות חיים, שמסם

עיונים והוספות

כמה שמייגע עצמו צמחשצתו לזכות למלכותו ית' כן נכתב צספר החיים, ולקמן יבואר יותר צע"ה.

ד. כ"כ המפרשים ליישצ הקושיא שלא מלינו צכוונות, לצנות הנוק' צסדר של צינה קודם לחכמה, מלצד צתק"ש צכוונת תשר"ת. דצכוונות צרכת אצות, מכוונים צנין הנוק' אצ"א עד תיצת 'צאצבה' כסדר כל ימות השנה. ומוכרח דכוונתו לצניין הנוק' צעת תק"ש. ואל יקשה לך דתק"ש הוא מוחין דפנים, וכאן איירי צמוחין דאחי. דאליצא דאמת כל מוחין דר"ה, אפי' מוחין דפנים דתק"ש, צעלס אינס אלא צחי' אחי, אלא שצערך מוחין דאחי של צאצבה, נקראים מוחין דתק"ש מוחין דפנים.

ה. ועד"ז נודע כי האר"י הקי' היה צחי' חכמה, ולכן לא היה יכול לכתוב צעלמו, כי הוא הממשיך מחדש עכ"ל אור בעולם, ואילו רח"ו תלמידו היה צחי' צינה ולכן היה יכול לכתוב.

ו. כלל הוא צקצלה, שאור החסד מקושר עם היסוד צרית קדש, ועיפת החסד מתגלית צפומא דאמה. ולכן יוסף שהוא צחי' יסוד, יש לו כח החכמה, כי רחל שהיא צחי' יוסף, מקושרת לעולם

יואלות הנשמות. ואנו מתפללים לשי"ת שיהיה מתגלה חסד עליון, לא ליצורך נשמות בדרך הזווג, אלא ליצורך חיים. חילוניות העולמות דהיינו עכס קיום העולמות, נקרא מלאכים. ופנימיות העולמות, כלומר תוספת חיות פנימית, נקראת נשמות. חילוניות העולמות מקבלים שפעם וחיותם מזווג התמידי של אבא ואימא, זווג חילון דחו"צ. ופנימיות העולמות מקבלים שפעם וחיותם מייחוד ז"א ונוק'. ועיקר תכלית עצודתנו בתורה ומלוות בעולם, לייחד קב"ה ושכינתיה דהיינו ייחוד ז"א ונוק', לאורך פנימיות העולמות, להוליד עי"ז נשמות חדשות. ובר"ה מבקשים שיספיע ז"א לנוק' חסד, לא לתכלית הייחוד ככל פעם שהוא לאורך נשמות חדשות, אלא לאורך חיי הנשמות עצמם, האור הנריך להם לעכס חיותם וקיומם (ז). בדרך זווג חו"ב ליצורך המלאכים, שהוא ליצורך לתת להם חיים נצחיים לבד. ע"ד זווג חילון לאבא ואימא, שהוא לאורך המלאכים כלומר לאורך חילוניות העולמות שהוא חיות וקיום כל עולם ועולם כפי שהוא, שלא יבטל (ח). והו' זכרנו לחיים' שיספיע

עיונים והוספות

עס חסד וחכמה. מי שיש לו קדושת היסוד וקדושת הצרית, הוא מקושר ומרגיש אור המונח בתורה והתגלות חידושי תורה. נמלא כי הזכירה שהיא מלא חסד, מתגלה עי"י יסוד אב"ק, והיינו 'ומתגלה חסד בפוס אמה'.

ז. בחודש תשרי, מר"ה עד שמ"ע, עיקר העבודה היא לאורך עכס חיות הצריאה. וזניסן מפסח עד שבועות, עיקר העבודה, לעשות ייחוד האמיתי של קצ"ו לאורך נשמות חדשות. שמקודם יש לעסוק בצנין עכס החיים ואח"כ אפשר להוסיף עוד תוספת נשמות וחיות חדשה. ואין לבקש עתה אלא על עכס החיים בלא תוספת, שאין לבקש מדרגות רבות צבת אחת, אלא נריך לבקש תחילה החיים עצמם ואח"כ להוסיף ולבקש מדרגה לדרגה. וכן היא המידה, תחילת השנה הוא זמן מוחין דאח', עכס החיות, אח"כ בהמשך השנה כאשר זכו לזה אפשר לבקש מוחין דפנים, תוספת חיות.

ח. ייחוד לאורך החיים עצמם ולאורך תוספת נשמות: קודם כל מלוך אומרים 'לשם ייחוד קצ"ה ושכינתיה', כי ייחוד קצ"ו הוא תכלית כל מלוך ומלוך ותכלית כל עצודתנו בעולם. ותכלית אותו ייחוד נשגב הוא, שיהיה נעשה על ידו לידת נשמות חדשות. ועפ"י פשוטו, שבאמת תכלית הכל הוא שירדו לעולם נשמות חדשות, כגון ראובן ושמעון, וירצו נשמות בעולם. כן פירשו מקובלים רבים ע"ד הפשט.

אך ע"י ברש"י [רח"ה"נ דף ע' ודף ל"ד ועוד, ומיוסד על עומק דברי האריז"ל בע"ה שער מ"ב ועוד] שעומק הכוונה צנין לידת נשמות חדשות הוא, להביא תוספת גילוי אלוקות בעולם, והוא ענין לידת נשמות חדשות, שכל נשמה היוורדת לעולם גורמת תוספת גילוי אלוקות בעולם עי"י העלאת יוללות דקדושה מן הקלי' אל מקומם ושורשם בקדושה, ומהפכת מליאות נבדלת לאלוקות. והוא תכלית עצודת השי"ת, שעי"י מלוות ומעשי"ע הנעשים בעולם נעשית כל הצריאה

ז"א לנוק' חסד, לאורך החיים עצמם. ולפי' נק' חו"ב חיים כי מהם תוצאות חיים למלך ונקרא חיי המלך כנז'. חו"ב נקראים חיים, משום שמפיעים עצם החיים לז"א הנקרא מלך, ע"י חילוניות הייחוד שלהם, ונקראים חיי המלך. וזהו מלך חפץ בחיים.

והכוונה הוא כמו שהמלך העליון שהוא ז"א חפץ בחיים ומושך משם משך החיים לצורך עצמו. כמו שהז"א הנק' מלך, חפץ בחיים, ומושך חיותו מדרגה שלפניו, מחילוניות ייחוד או"א. כך ימשיך משם חיים לנשמתו. שאנו בניס לזו"נ, כמאה"כ בנים אתם לה' אלקיכם. ויתגלה חסד זיכוד שמס נשמתו, להמשיך לנו משם חיים. טיפת החסד, הזכירה, נגלית לעולם דרך היסוד, פומא דאמה, כדלעיל. ומבקשים שיתגלה אור החסד זיכוד, שמס נשמתו, מיסוד הז"א המשפיע אל הנוק', ומסס יספיע לנו חיים. וזהו זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים. מבקשים אנו מהש"ת, 'זכרנו' שיזכור אותנו ויספיע זכירה היא חסד דז"א, לנוק'. 'לחיים' לאורך החיים

עיונים והוספות

כלולה באלוקות, ייחוד קצ"ו האמיתי, תכלית הצריאה. וכן הוא בספרי חסידות רבים [תניא, יושר דברי אמת, ועוד].

וייחוד שמבקשים צרי"ה הוא לא לאורך תוספת נשמות, ותוספת גילוי אלוקות בעולם כדרך הזוג, אלא לאורך החיים עצמם, עצם הגילוי שישנו כבר בעולם. וכמו ייחוד או"א החיוני שהוא לאורך קיום העולם בגשמיות, כן ע"ד זה ייחוד זו"נ לאורך קיום עצם גילוי אלוקות שכבר ישנו עתה בעולם, שיביא קיים באמת בהתגלות. וזהו 'זכרנו לחיים', שנזכר לחסד לאורך עצם החיים ועצם הגילוי שישנו כבר. אמנם מפסח עד שבועות שהוא קבלת התורה מחדש והשגת אלוקות חדשה, אז הוא זמן של ייחוד קצ"ו האמיתי הנקרא לאורך נשמות, כלומר תוספת גילוי אלוקות. והגר"א ז"ל מצאיר צד כעין האמור, כי ייחוד לאורך נשמות היינו לאורך תוספת חידושי תורה. שיקר התכלית היא שלא תשאר התורה כפי שהיא, ולא ישארו הש"ס והפוסקים כפי שהם, אלא שיביא התחדשות לתורה ויתרצו חידושי תורה בכל עת. ותוספת חידו"ת הוא עצמו תוספת גילוי אלוקות ע"פ מהלך זה. והוא צחי' תורה דלעתיד, התחדשות התורה בכל עת בעמקות חדשה. והמחדש חידו"ת מתעסק הוא בייחודים אמיתיים, ולכן נקרא תלמיד חכם, ע"ש שנעשה תלמיד של עולם הא"י הנקרא 'חכם', ומעורר צד אור הגאולה שהוא אור פנימי של פנימיות התורה.

והנה עיקר עבודה זו דתוספת חידו"ת ע"י ייחוד קצ"ו האמיתי הוא מפסח עד שבועות, אז הוא קבלת התורה מחדש, צחי' נשמות חדשות. אך מר"ה עד שמ"ע הוא זמן צנין עצם קיום התורה ועסק התורה כפי שהיא עתה ערם שחידשו צד חידושים, שא"א לחדש חידושים קודם שיעסוק ויצין בגוף התורה עצמה. וזה כוונת 'זכרנו לחיים' שנזכר לקבל חסד מז"א לאורך התורה עצמה, לא לאורך חידו"ת.

עלמס. 'מלך חפץ בחיים' כמו שהמלך עלמו, ז"א, חפץ לקבל חיים מאו"א. כמו כן ישפיע לנוק' החסד דרך היסוד, ומשם יושפע חיים לנשמתו שגם היא חלק הנוק', והיא מהיסוד. ופי' חיים כפשוטו לחיות בעוה"ז, ועוד כדיאור הרמח"ל חיים של דבקות בהש"ת ושל חיות אלוקית שהם חיים האמיתיים, חיים שהמלך עלמו חפץ בהם, להיות דבקים בהש"ת כל ימי חייו דבקות תמידית בכל עת וזכך שעה (ט). וכל זה בסוד הנשמות אשר בנו. ואח"כ אנו מתפללים להמשיך משם חיים לגופינו בסוד הכתיבה שהיא בינה גופא דחכמה עילאה. וזהו ענין הכתיבה התעבות הדברים בדמיון הכתיבה, להחיות הנפשות בגויתינו. בקשת 'זכרנו' היא לזכות לדבקות בעלם האור, בבחי' חכמה וזחי' חסד, לזכות לחיות הפנימיות, לחיים רוחניים ודבקות בהש"ת. ובקשת 'כתבנו' היא להמשיך חיים לגוף עלמו. כי הכתיבה היא בהתעבות אור החכמה והעשותו בחי' בינה, ועי"ז ישפיע שפע חיים אף על הגוף הגשמי ממשי להחיות הנפשות בגויתנו בצריות גופא ונהורא מעליא עד מאה ועשרים שנה, שנוכל לעצור את הש"ת כל ימי חייו. וגם זה יהיה ע"י היסוד הנק' ספר החיים בנודע. השפעת החסד להחיות הגוף עלמו מתגלה אף הוא דרך היסוד, כהשפעת החסד לחיי הנשמות, ומרומז ב'ספר החיים' שהוא היסוד כנודע. אלא שזה בסוד פנימיות לחיי הנשמות וזהו בסוד חיצוניותו להחיות הגוף. והנה חיות הנשמה נמשך מחכמה לבינה היורד לחסד ומתגלה ביסוד, וחיות הגוף נמשך מבינה ויורד לחסד ומתגלה ג"כ ביסוד. כי חיות הנשמה מבחי' החכמה והיא פנימית יותר, וחיות הגוף מבחי' הבינה שהיא חיצונית יותר, אמנם שניהם נמשכים דרך היסוד, וכנ"ל. ומפני שחיות הגוף נמשך מבינה אנו אומרים למענך אלקים חיים שהיא בינה בנודע. דיאור 'כתבנו' וכו', שזכה לחיות גופנו. ע"י שיתגלה החסד [שארשו צדינה] ביסוד שהוא 'ספר החיים'. וכ"ז 'למענך', ככה המידה הנקראת 'אלקים חיים' שהיא הבינה החיצונית יותר, המשפיעה חיים גשמיים (י). בהקדמה זו

עיונים והוספות

ט. והוא דבקות התמידי, שיש צי' מדרגות, האחת מדרגה של תענוג ודבקות תמידי, והשנית תענוג ודבקות בלתי תמידי. והנה צראשונה יש לבקש על המדרגה הראשונה, הדבקות התמידי בהש"ת, והוא זכרנו לחיים. ואח"כ, לאחר כל עצודות של בחי' אח' שמגיעים לבחי' פנים [דהיינו צסוכות, ובעיקר צמחלית השניה של השנה] יכולים לבקש על המדרגה הצ', בחי' ייחודים, שהוא דבקות ותענוג שאינו תמידי, דרך של תוספת חיות כל רגע ושל חידושים וייחודים.

י. קיאר כוונת 'זכרנו': שיזכור אותנו וישפיע זכירה היא חסד דז"א, לנוק'. 'לחיים' לזורך החיים עלמס. 'מלך חפץ בחיים' כמו שהמלך עלמו, ז"א, חפץ לקבל חיים מאו"א. כמו כן ישפיע לנוק' החסד דרך היסוד, ומשם יושפע חיים לנשמתו שגם היא חלק הנוק', והיא מהיסוד.

ים   שיעורים בשעה"ב   החכמה   קטו

כוונתו ליישב כל הקושיות שהקשה לעיל. ועי' בזה בדב"ש אות מ' [דף ה'] ובתו"ת, מה
וכמה קושיות הם, וכלל מתיישרות.

עיונים והוספות

'וכתבנו', שנזכר לחיות גופנו, ע"י שיתגלה החסד [ששורשו צנינה] ביסוד שהוא 'ספר החיים'.
וכ"ז 'למענך', בכח המידה הנקראת 'אלקים חיים', צינה, המשפיעה חיים גשמיים. וזכור היטב
כונה זו המבוארת בדרוש זה, כי אינה מבוארת עוד, אף לא בסידורי הקודש.

המשך לשון שער הכוונות:

בליל ר"ה. טוב לקרוא על השולחן, קודם שיטול ידיו למים אחרונים, שקודם ברהמ"ז, מסכת ר"ה, שהם ד' פרקים של משנה. ותכוין, כי הם ארבעה פרקים, כנגד ד' אותיות הוי"ה. וכנגד ד' בחי', שיש אל המלכות. ועיין בברכת אבות דתפלת ר"ה לקמן וע"ש, ושם יתבאר ד' בחינות המל' הנ"ל. ונלע"ד ששמעתי ממוז"ל פ"א, שאלו ד' בחי', הם סוד ארבעה אותיות של שם אדני". וכנגדם, הם ד' פרקים דמסכת ר"ה הנז'. וכונה זו צריך לכוין בקריאתם בליל ר"ה על השולחן. וד' בחינות הנז', נרמזו במשנה ראשונה, שהיא ארבעה ראשי שנים כו'.

וזה פי': דע, כי ד' בחי' יש אל המלכות נוק' דו"א, כנודע אצלנו, כי כל דבר של קדושה, בכל מקום ששורה, נשאר ממנה רושם שם קבוע תמיד לא ימוש משם, ואלו הם ד' בחי': הא' היא, בהיותה בראש הבריאה, כנודע כי בימי החול בלילות ההם, יורדת היא למטה, בהיכל ק"ק דבריא, בסוד מיעוט הירח, ושם נשארת בחי' א' שלה תמיד. והב' הוא, תחת היסוד דו"א. והג' הוא, כנגד הת"ת. והד' הוא, כנגד הדעת דו"א. ואלו הם ד' שרשים שיש אליה, ונקרא ארבעה ראשי שנים, כי הם ארבעה ראשים שלה.

בליל הב' של ר"ה, צריך לברך ברכת שהחיינו בקידוש של הלילה, ואין צורך לחפש אחר פרי חדש כלל.

בכל עשרת ימי תשובה, טוב ונכון מאוד, לומר בין ישתבח ליוצר מזמור ממעמקים קראתיך ה' כו'. כי בכל יום מאלו העשרה ימים, מתעורר א' מי' עומקים הנז' בספר יצירה, שהם: עומק ראשית, ועומק אחרית כו'. כנודע כי כולם הם בחי' רי"ו, שהם גבורות. כי רי"ו הם בגימ' גבורה, וכן עומ"ק בגימ' רי"ו.

בכל י' ימי תשובה, צ"ל אחר העמידה, עושה השלום במרומיו, בה"א יתירה. ולכוין, כי השלום, הוא בגי' ספריא"ל המלאך, שהוא הסופר, הכותב בספר החיים, את כל בני אדם, בי' ימי תשובה. משא"כ בשאר תפלת השנה, שאין אומר אלא עושה שלום במרומיו, חסר ה'.

ג. קריאת מס' ר"ה בסעודת ליל ר"ה

בליל ר"ה, טוב לקרוא על השולחן קודם שיטול ידיו למים אחרונים שקודם ברהמ"ז מס' ר"ה, שהם ד' פרקים של משנה. ותכוין כי הם ארבעה פרקים כנגד ד' אותיות הוי"ה וכנגד ד' בחי' שיש אל המלכות. ועיין בברכת אבות דתפלת ר"ה לקמן וע"ש, ושם יתבאר ד' בחי' המל' הנ"ל. ונלע"ד ששמעתי ממוז"ל פ"א שאלו ד' בחי' הם סוד ארבעה אותיות של שם אדני'. עין נקראת הסכינה הק', המלכות, עס אלני'. וכנגדם הם ד' פרקים דמסכת ר"ה הנז'. וכונה זו צריך לכוין בקריאתם בליל ר"ה על השולחן. וד' בחינות הנז' נרמזו במשנה ראשונה שהיא ארבעה ראשי שנים כו', וזה פי'.

דע כי ד' בחי' יש אל המלכות נוק' דו"א. הם ד' מלכי עמידת הנוק' כלפי ז"א. כנודע אצלנו כי כל דבר של קדושה בכל מקום ששורה נשאר ממנה רושם שם קבוע תמידי לא ימוש משם. ואלו הם ד' בחי', הא' היא בהיותה בראש הבריאה כנודע כי בימי החול בלילות ההם יורדת היא למטה בהיכל ק"ק דבריאה בסוד מיעוט הירח. הלכנה בחי' המלכות, נתמעטה וירדה אל עולם הבריאה. ואע"פ שחזרה ועלתה משם לעולם האצ"י, אעפ"כ ע"י חטא אדה"ר חזרה ונפלה שוב. וכן ככל יום יורדים י' ספירותיה מכתר עד מלכות שלה, לעולם הבריאה. ושם נשא' בחי' א' שלה תמיד. אף לאחר עלייתה לאצ"י, מ"מ נשאר רשימו שלה בהיכל ק"ק דבריאה לעולם. והב' הוא תחת היסוד דו"א (יא) והג' הוא כנגד הת"ת. והד' הוא כנגד הדעת דו"א. ואלו הם ד' שרישים שיש אליה ונקרא ארבעה ראשי שנים כי הם ארבעה ראשים שלה.

ד. ברכת שהחיינו בליל ב'

בליל הב' של ר"ה צריך לברך ברכת שהחיינו בקידוש של הלילה ואין צורך לחפש אחר פרי חדש כלל. עפ"י הלכה צריך ליקח פרי חדש לצורך ברכת שהחיינו, לחוש לדעת הסוברים כי ב' הימים קדושה א' הן. אך דעת רבינו האריז"ל, דא"ל פרי חדש, משום שפנימיות הדברים ב' הימים הם ב' הבחנות שונות זה מזה, יום הראשון פנימיות, ויום ב' חיצונית. ולכן א"ל פרי חדש, דהארה חדשה היא ויש לצדך שהחיינו (יב).

עיונים והוספות

יא. וכן כל אדם בתחילת כניסתו לעבודת השי"ת, מרגיש בחי' אין הגמור צדיעול להשי"ת, כאילו אין לו פה לדבר. והוא בחי' עמידה תחת יסוד דז"א.

יב. ולכן הכולך צורך הקבלה ומוגע לפנימיות הדברים, אינו צריך פרי חדש, כי ודאי יום ב' הוא שמחה חדשה אללו. אך אלו שדרכם עפ"י הפשטות, אין חילוק לגביהם בין ב' הימים ואין שייך

ה. מזמור ממעמקים קראתיך

בבלי עשרת ימי תשובה טוב ונכון מאוד לומר בין ישתבחה ליוצר. שהוא, לפי סדר התפלה, בין עולם היצירה לעולם הבריאה. ורומז להא דנה"י דאימא נכנסים תוך נוק' לאורך הנסירה, הגרמז באמירת מזמור זה כמבואר בסמוך. ואימא כנגד עולם הבריאה, עפ"י סדר דכח"צ ז"נ כנגד א"ק ואצ"ע. כתר כנגד א"ק, חכמה כנגד אצ"י, בינה כנגד בריאה, ז"א כנגד יצירה, ונוק' כנגד עשיה. מזמור ממעמקים קראתיך ה' בוי, כי בבלי יום מאלו העשרה ימים מתעורר א' מי' עומקים הנז' בספר יצירה. נודע כי כל מציאות של גובה כגון הר או גבעה וכו' בגשמיית, רומזת על בחי' זעיר אנופין. וכל מציאות של עמק כגון כלי וכו' רומזת על בחי' נוק', מלכות (יג). א"כ י' עומקים אלו, כנגד י"ס הנוק' המתעוררים בעשי"ת, כל יום ובחינתו. והענין, ע"פ מה שנתבאר לעיל כי בכל ר"ה, מקודם עומדים ז"א ונוק' אצ"א, ואז מקבלת נוק' מז"א כל האריך לה, ואח"כ נכנסים זה מזה ומקבלת שפעה שלא ע"י ז"א. פי' הדברים בקצרה, לעולם נכרך לנוק' גבורות לאורך בינה. ובתחילה כשעומדת אצ"א עם ז"א, מקבלת אותם הגבורות מז"א, והוא מקבל מנה"י דאימא הנכנסים בראשו, ומשפיע אותם אליה. אח"כ נעשה הנסירה, ע"י שיוואים נה"י דאימא מז"א ונכנסים אל הנוק', ועי"ז מקבלת נוק' הגבורות שלה מאימא עצמה שלא על ידי ז"א. וזוהו שאין הנוק' לריכה עוד אל הז"א, נכנסים ז"א ונוק' זה מזה. ויתבאר ענין זה לקמן באריכות, בע"ה. נסירה זו אינה נעשית בפעם א' אלא מעט מעט בכל יום מעשי"ת, באופן זה, כי י"א ספירות הנוק', וכתר חכמה בינה דעת חסד גבורה תפארת נח הוד יסוד ומלכות נכנסות במשך ט' ימים. וזה סדרם, ביום א' כתר, ביום ב' חכמה, ביום ג' דעת, ביום ד' חסד, ביום ה' גבורה, ביום ו' תפארת, ביום ז' נח, ביום ח' הוד, ובעיוכ"פ נכנסים ג' ספי' אחרונות, הוד יסוד ומלכות. וזויוכ"פ יס' נסירה באופן פנימי יותר, ואכ"מ. נמצא כי בכל יום מתעורר עומק א' מספי' הנוק', שבו נכנסות הגבורות שלא ע"י ז"א, והם הנקראים י' עומקים (יד). שהם, עומק ראשית ועומק אחרית בוי. אי' בספר יצירה (פ"א מ"ה)

עיונים והוספות

אללם שמחה זו, ולריכים פרי חדש כדעת השו"ע.

יג. וזהו דאי' בגמ' הלשון יורד למרכזה, כי הרוח להגיע למרכזה כריך מקודם לבוא לבחי' מלכות הנמשלת לעמק וירידה.

יד. ענין אמירת מזמור ממעמקים ע"ד העבודה: בעל התניא מבאר כי י' עומקים שצנוק, הם כנגד י' עמקי הלז, ושם מונחים נה"י דאימא לנסרם מז"א. ופירוש 'ממעמקים קראתיך', מעמקי הנפש, עמקי הלז, הנכנסים שם נה"י דאימא, היא בינה, בחי' תשובה, לעורר בתשובה י' בחי' עמקי הלז. ובכל יום מעשי"ת כריך לפתוח ולהעמיק עומק חדש להטעוררות תשובה במעמקי הלז. כגון ביום א' דר"ה, שנכנסים נה"י דאימא לכתר דנוק' לאורך הנסירה, אזי יש

כי עשר עמקים הם, וכך סדרם (כפי העולה מדעת הרש"ט), עומק ראשית ועומק אחרית, עומק טוב ורע, עומק דרום, עומק לפון, עומק מזרח, עומק רום ותחת, עומק מערב. ומצואר צסידור הרש"ט, עומק ראשית הוא כנגד כתר וחכמה, [נסירת ספירות אלו נעשית ביום א' וב' דר"ה]. עומק אחרית, בינה, ע"ט "המגיד מראשית אחרית", המבין דבר מתוך דבר. שמתוך התבוננות בראשית, מבין האחרית הנולד ממנו (פז). עומק טוב ורע, לעת. דרום, חסד כנודע. וכן לפון גבורה, ומזרח תפארת. רום ותחת, נאח והוד. מערב, יסוד ומלכות. כנודע כי כולם הם בחי' רי"ו שהם גבורות כי רי"ו הם בגימטרי' גבורה וכן עומ"ק בגימטרי' רי"ו. וזה רמז כי כל עומק, [גי' רי"ו, כלומר כל ספירה מספירות הנוק'], מקבלת ציומה, גבורה [גי' רי"ו] השייכת לה, מאימא שלא ע"י ז"א.

ו. עושה השלום

בבל' י' ימי תשובה צ"ל אחר העמידה עושה השלום במרומוי בה"א יתירה ולבוין כי השלום הוא בגי' ספריא"ל המלאך יהוא הסופר הכותב בספר החיים את כל בני אדם בי' ימי תשובה. וזכות השלום עם כלל ישראל, נזכה

עיונים והוספות

להתעורר בתשובה על כל ענייני הראון [צחי' כתר] הלריכים תיקון. ועד"ז ביום צ' צחי' חכמה וצג' בינה וכו', להתעורר ולשוב בתשובה בכל יום על פי צחינתו. וכשם שהנסירה פועלת להיות הנוק' ראוי אל הייחוד, כן התשובה מעברת הלצ כמקור המטהר ומזכך האדם להיותו ראוי אל הייחוד, ולכן התשובה היא הנלכת בראשונה בעשי"ת. וכן אי' מהמגיד הק' מקאזניץ זי"ע כי הנסירה עלמה נעשית ע"י התשובה, שעל ידי שמכנים הרהורי תשובה אל תוך ליבו, נכנסים נה"י דאימא אל תוך הנוק'. וקודם שמכנים הרהורי תשובה בליבו הרי זה צחי' הדורמיעא, דהיינו כשילאו המוחין מז"א, ערס שנכנסו נה"י דאימא תוך נוק' שאין נוק' מקבלת הגבורות כלל. אז נעשה שעת נסיון והסתר פנים לנשמי"י, שאין רואים סייעתא דשמיא כל זמן שאין הגבורות ניתנים מז"א לנוק' [הרומזים לקצ"ה ונשמי"י] ועומדת לצדה כציכול צלי כל סיוע. וכדי להכניס נה"י דאימא אל תוך נוק', צריך האדם להתעורר כציכול מעלמו, ע"י התבוננות, צחי' אימא, שהיא עולם התשובה, וע"י עבודת השמי"ת בעמקות, וזהו צונה בלבו י' עמקים להכניס בהם נה"י דאימא.

ומהאי טעמא אומרים מזמור ממעמקים צין פסוקי דזמרה ליוזר אור, צין עולם היצירה ועולם הצריאה, כי שם מקום נה"י דאימא הנכנסים לנוק', כמצואר בפנים.

פז. ראשית הידיעה היא לידע כי הכל אלקות, והוא צחי' כתר וחכמה. ואח"כ עליו להתבונן באחרית הדבר, כיצד נעשו הכל נאללים מאורו הפשוט, והוא צחי' בינה.

להכתב בספר החיים ע"י המלאך הגז' (מז). מישא"ב בשאר תפלת השנה שאין אומר
אלא עושה שלום במרומיו חסר ה'.

עיונים והוספות

מז. ענין הכתיבה לחיים ע"ד העמוד: אי' בשם המגיד הקי' מקוונין זל"ל, משמו של המגיד
הגדול ממעזריטש זל"ל [והוצא לעיל], כי ענין הכתיבה לחיים וכו' הכל הוא במחשבתו של אדם.
פי' מה שחושב טוב על עצמו ועל כלל ישראל, הוא עצמו הכתיבה לחיים, כי הכל תלוי במחשבתו
של אדם. וכאשר האדם בשלום ובאחדות עם כלל ישראל בכלל ועם העומדים עמו בתפלה בפרט,
אפשר לו לבוא מכאן זה למחשבות קדושות, לחשוב טוב על עצמו ועליו. וכלל הוא, ע"י אחדות
באים מחשבות קדושות, והיפך זה ח"ו, אם אין לו אחדות עם כלל ישראל, כמו"כ אין לו אחדות
בינו לבין עצמו, בין גופו ונשמתו, וע"י מתבלבלים מחשבותיו, ואין יכול לחשוב טוב על עצמו
ועל חזריו, וחושש כו' ח"ו, והיא הכתיבה וכו' ח"ו.

לכן יש לבקש על השלום ולעורר ע"י הגי' מלאך ספריא"ל הנזכר, שע"י השלום יזכה למחשבות
קדושות, והוא גופא הסופר הכותב בספר החיים. [ומכאן תפלות אלו של עשיית, נעשה שלום
בין צמ"י כל השנה]. וכעין ביאור זה אי' מרבינו מוהר"ן ז"ע ועוד נדיקים.

ואי' מצעל אהבת ישראל ז"ע כי יש לעורר האהבה והשלום בין איש ישראל לרעהו עד שיגרום
הרהורי תשובה ביניהם. ויתרה מזו כתב רבינו מוהר"ן [בתורה רפ"ב] כי כאשר דן האדם לכף
זכות גורם באמת שישוב בתשובה ויתהפך להיות לדיק, כמ"ש יעוד מעט ואין רשע והתבוננת
על מקומו ואיגו, כי נתהפך לדיק ואיגו עוד על מקומו.

ואמרו ע"ד המליצה, איך יתכן לראות רשעים כלל, כי צדיהמ"ד אין רשעים, וחזן לצידיהמ"ד מה
לו להביט לשם.

המשך לשון שער הכוונות:

ענין א"מ שאומרים בעשרת ימי תשובה אחר העמידה, מורי ז"ל לא רצה שיאמרו בשבת, שבין ר"ה ליום הכפורים, ולא בב' ימים טובים של ר"ה, א"מ חטאנו לפניך, א"מ מחול וסלח לכל עונותינו, וכיוצא בזה בשאר א"מ, שנזכר בהם בחי' חטאות ועונות וודוים, וכנראה מלשון ס"ה, שאין להזכיר שום חטא ביום ר"ה. האמנם בענין הודויו ביום ר"ה, נמצאו בס"ה מאמרים חלוקים, כי ממאמר א' נראה, דאסור לפרשא חטאוי בהאי יומא, ובמ"א נראה להיפך. ומורי ז"ל, היה נוהג להתודות על חטאיו בלחש, שלא ישמעו הדברים לאזניו. והיה אומר, כי המאמר הא' שבס"ה, לא אסר אלא בקול רם, ולא בלחש. ואמנם אפילו בלחש, לא היה נוהג להתודות, אלא בעת תקיעת שופר דמיושב, לפי שאז מתערבב השמן, ואינו משגיח לקטרג, ואז דברי הודויו עולים למעלה, בהתחברות קול השופר העולה למעלה.

גם היה נוהג מורי ז"ל, לבכות הרבה, בתפלת ר"ה, אפילו שהוא יו"ט, ומכ"ש בתפילת יוה"כ. והיה אומר מורי ז"ל, כי מי שאין בכיה נופלת עליו בימים האלו, הוא הוראה, שאין נשמתו הגונה ושלמה. גם היה אומר, כי יש בנ"א נידונים ביום ראשון, ואז הם דינא קשיא. ויש נידונים ביום ב', שהוא דינא רפיא. ורוצה הב"ה לרחם עליהם, ודן אותם ביום הב'. ואמר, כי האדם הנופלת עליו בכיה רבה מאליו בימים האלו בתפילה, הוא הוראה שנידון באותה שעה למעלה, אם ביום א' ואם ביום שני.

ענין השינה ביום ר"ה. נלע"ד ששמעתי ממורי ז"ל, שאין לישן ביום ר"ה, לפי שז"א הוא ישן למעלה, עד שמתעורר ע"י תקיעת שופר, כמבואר לקמן במקומו. אשר ז"ס מה שאמרו ז"ל, כי תקיעת שופר הוא, לומר עורו ישנים מתרדמתכם כו'. וכבר יתבאר ג"כ לקמן, כי עד יום ב' של ר"ה הוא ישן, וכוונתו הוא לעוררו, ולכן אין ראוי לישן. האמנם נלע"ד ששמעתי ג"כ ממורי ז"ל, שאין זה אלא עד חצי היום, ומאז ואילך יכולים לישן, כי כבר נתעורר ז"א ע"י התקיעות דמיושב ומוסף. ואני זוכר, שראיתי למורי ז"ל, שאחר חצי היום שכב על מטתו וישן.

ז. וולויס צר"ה

ענין אבינו מלכנו שאומרים בעשרת ימי תשובה אחר העמידה, מוז"ל לא רצה שיאמרו בשבת שבין ר"ה ליום הכפורים ולא בב' ימים טובים של ר"ה א"מ חטאנו לפניך א"מ מחול וסלח לכל עונותינו וכיוצא בזה בשאר א"מ שנזכר בהם בחי' חטאות ועונות וודוים, וכנראה מלשון ס"ה שאין להזכיר שום חטא ביום ר"ה. האמנם בענין הוידוי ביום ר"ה נמצאו בס"ה מאמרים חלוקים כי ממאמר א' נראה דאסור לפרשא חטאוי בהאי יומא ובמ"א נראה להיפך. ומוז"ל היה נוהג להתודות על חטאיו בלחש שלא ישמעו הדברים לאזניו (יז) והיה אומר כי המאמר הא' שבס"ה לא אסר אלא בקול רם ולא בלחש. ואמנם אפילו בלחש לא היה נוהג להתודות אלא בעת תקיעת שופר דמיושב לפי שאז מתערבב השמן ואינו משגיח לקטרג ואז דברי הוידוי עולים למעלה בהתחברות קול השופר העולה למעלה. היה מתודה דווקא בלחש, ובשעת תק"ש דייקא. וע' צר"ש (נה"ש ל"ח ע"ד ואילך) וז"ל "כי כל עיקר השופר תלוי בתשובה כמ"ש צוהר כנודע, ואז תשוב ה' שהיא אמת להתפשט המוחין צ"א, והוא הכרח גדול התעוררות הלב בתשובה כהיום הזה, כי אין קול השופר פועל דאימא הנק' און והנק' תשובה להמשיך המוחין צ"א אם לא שעולה הקול בהתעוררות הלב בתשובה, ואז דברים היוצאים מן הלב נכנסים באון" עכ"ל, עיי"ש באורך רב. כי השופר הוא כנגד עולם הבינה, בחי' נה"י דאימא, הנכנסים אל ליבו של אדם, הוא בחי' ז"א, לעוררו. וע"י שמכניס התעוררות התשובה לליבו, שמכניס מוח הבינה ללב, נעשה דוגמתו בעליונים, ונכנסים נה"י דאימא אל תוך ז"א לעוררו (יח).

ח. הצביה בימים הנוראים

גם היה נוהג מורי ז"ל לבכות הרבה בתפלת ר"ה אפילו שהוא יו"ט ומב"ש בתפילת יוה"כ. והיה אומר מוז"ל כי מי שאין בכיה נופלת עליו בימים האלו הוא הוראה שאין נשמתו הגונה ושלימה (יט). גם היה אומר כי יש בג"א

עיונים והוספות

יז. וי"מ כי בין התקיעות במקום שהדיבור אסור היה מתוודה במחשבה, והיינו מ"ש 'צלחש'.

יח. ועיי"ש באריכות לשון, דרשתו של רבינו הרש"ש זי"ע קודם תקיעות. והוא ע"ד החסידות ממש, שא"א לפעול בעליונים אם לא שיעורר הענין למטה בתחתונים.

יט. אמנם מלינו לדיקים רבים, בעלי נשמה הגונה ושלמה, שלא היו זוכים בחילוניות בימים נוראים. כי יש בחי' צביה פנימית הגדולה הרבה מצביה חילונית, צביה שהיא בצחי' לעק לצם אל ה', שמרגיש געגועים עזים בקרבו להשי"ת, ומתוך כך לבו נועק וצוכה להשי"ת. והוא בחי'

נידונים ביום ראשון ואז הם דינא קשיא ויש נידונים ביום ב' שהוא דינא רפיא ורוצה הקב"ה לרחם עליהם ודן אותם ביום הב' ואמר כי האדם הנופלת עליו בכיה רבה מאליו בימים האלו בתפילה הוא הוראה שנידון באותה שעה למעלה אם ביום א' ואם ביום שני. כי שעת הדין מעורר לבכי, ואם נשמתו שלמה והגונה בוכה כל הזמן.

ט. השינה בר"ה

ענין השינה ביום ר"ה נלע"ד ששמעתי ממוז"ל שאין לישן ביום ר"ה. וכן אי' בירושלמי (הוצא במ"ב תקפ"ג ס"ק ט'), מאן דלמדי דריש שתא דמיד מזליה. וכתבו הפוסקים דעיקר הקפידא שלא יישן צעת התפלה. אמנם יש שהחמירו על עצמם מהנץ החמה, ויש שהחמירו יותר מעלות השחר, וכן נהגו הרבה מתלמידי הצעש"ט, כמו הרב מסאטמער זי"ע ועוד. אך לדידן אין להחמיר כל כך, ובפרט בדורות אלו החלשים, וכלצד שלא יישן צעת התפלה, ועכ"פ שלא יכוון לישן במזיד צעת התפלה (ב). לפי שז"א הוא ישן למעלה עד שמתעורר ע"י תקיעת שופר, במבואר לקמן במקומו, אשר ז"ס משז"ל כי תקיעת שופר הוא לומר עורו ישנים מתרדמתכם כו'. וכדאי' ברמב"ם (פ"ג מה' תשובה ה"ד) "אע"פ שתק"ש בר"ה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר, עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקילו מתרדמתכם וכו'". ובבר יתבאר ג"כ לקמן כי עד יום ב' של ר"ה הוא ישן וכוונתו הוא לעוררו ולכן אין ראוי לישן. האמנם נלע"ד ששמעתי ג"כ ממוז"ל שאין זה אלא עד חצי היום ומאז ואילך יכולים לישן כי כבר נתעורר ז"א ע"י התקיעות דמיושב ומוסף. ולפי' א"צ להמתין אלא עד לאחר תק"ש שכבר נתעורר ז"א, ואז יכול לישן. אלא שמלשון שכתב

עיונים והוספות

שירת המלכות להשי"ת. רמז לדבר, צבי"ה ר"ת צשמך יגילון כל היום. וכן ראוי לכל מי שאינו מתעורר בצביה חיזונית, לעורר עצמו אל הצביה הפנימית של השתוקקות להשי"ת. זמן הצבי הוא עד התקיעות, אך היו לדיקים שנתעוררו לצכות לאחר התקיעות מרוב גילוי ההמתנה. וכן לעולם, אם הצביה היא מחמת רוב השראת חלוקות שיוורד עליו, זמנה לעולם אף אחר התקיעות. ומוצן כי הזמן האמיתי של הצבי הוא כשהשי"ת משרה עליו הצבי. ומסופר על הרה"ק ר' איזיקל מפשעווארסק זי"ע שהתנצל אלל הרה"ק מקאלשין זי"ע על שאינו בוכה צימים הנוראים, ויען לו לנסוע להרב מסאטמער זי"ע על ר"ה, ואכן מאז ואילך נפלה עליו צביה רבה. [וכן היא המידה, שמכח הנסיעה לדיקי אמת יכול כל אדם לצכות לדרגות חדשות].

ב. אח"כ גופו חלוש או שהיה אנוס, דאנוס רחמנא פטריה. וצבי"ג יכול אף להתהפך לעוצה אם שצ צתשובה ע"ז, שצכח התשובה יכול להפך הכל, ונחשצ כאילו היה ניעור.

'עד חצי היום' משמע שאין תלוי בתק"ש בלבד. ויש לפרש שצריך להמתין עד שיתקעו כל אנשי העיר התקיעות שלהם [לפי השעות של אותו המקום]. ודעת הש"ס כי אין לישן עד אחר תק"ש של יום הב', וכמשמעות דברי רבינו 'כי עד יום ב' של ר"ה הוא ישן', שעד אחר תקיעות אלו אין התעוררות הז"א בשלמות עדיין. אך לא נתקבלו חומרות אלו בקהילות ישראל (כא). ואני זוכר שראיתי למוז"ל שאחר חצי היום שכב על מטתו וישן.

י. י"ג תיקוני דיקנא

כהקדמה לענין 'תשליך' נבאר ענין י"ג תיקוני דיקנא אשר משם נמשכים י"ג מידות של רחמים. תיקוני דיקנא קדישא הם תיקוני הזקן של אריך אנפין ושל זעיר אנפין, הנקראים בזה"ק דיקנא דמהימנותא. תיקונים אלו מעוררים רחמים רבים, וכוחם רב לתקן שבירת הכלים ד' המלכים דמיתו. והענין, כי השבירה היתה מחמת ריבוי האור, והתיקון היה בהאיל הש"ת מ"ה החדש, עולם התיקון, שעניינו למעט האור במידה שיוכלו הכלים לסבול. וכמו כן אלו י"ג מידות של רחמים, עניינם לעשות לבושים של שערות וצינורות דקים לצמצם ולמעט האור, ולכן נכחם לפעול ענין התיקון ביותר (כב). וענין הדיקנא נשגב ועלום הוא, נוגע לכל הייחודים של עולם האלי, וכל האורות קשורים עם הדיקנא.

עיונים והוספות

בא. והעיקר שלא יישן צעת התפלה כנ"ל. ואם הוא צכה, ויודע שיוכל להתפלל כראוי, נכון שלא יישן מעלה"ש, אף אם יצטרך לישן קודם חלות לאחר תק"ש. ואם הוא צכה יותר, ראוי שלא יישן מעלה"ש עד חלות היום. ועל כגון אלו הדברים נאמר, כל לבבות דורש ה'.

כב. ענין י"ג תיקוני דיקנא ע"ד העבודה: אי' בזה"ק זכר חי (דף קז ע"ג) לספרא דלניעותא (ריש פ"ב) צד"ה דיקנא דמהימנותא, וז"ל, "ואמר מהימנותא [כלומר, מה שהדיקנא נקרא בזה"ק בלשון דיקנא דמהימנותא - זקן של האמונה] מי שיש לו אמונה באלוקיו שכל תנועה איננו מקרה אלא הכל בהשגחה, וכל מאורעות של אדם הן דבר קטן הן דבר גדול הכל הוא ממנו יתברך, וכל הסתרות והסתרה דהסתרה שאנחנו רואין בגלות המר ושלות רשעים וראשי ערצ רב, הכל בהשגחה, וכל תנועה אלופו של עולם שם, ויקבל צהבה וצשמחה, ויתצעל הקנאה מלבו, כיון שכל תנועה הוא עמנו אלופו של עולם.

שם ידע אדם באמונה שהקצ"ה מסתתר שם וכל מחשבות זרות שמעלה ה"ר האורר האויב הרע, שם שם אלופו של עולם, להעלות איזה נילון ולתקן איזה חטא, וישפיל עצמו כאזוב, ויחפך מחשבה הזרה לאש להצת בעליות נילוני הקדושה, אש המצח תוקד בו, והכל לעוזה, ואין שום מניעה לעבודה הש"ת.

אמר אויב ארדוף אשיג אחלק, גם שם אלופו של עולם גניז, נפי', כדאי' בשם הצעש"ע הק', כי ה' אלפיון שבראשי התיבות אמר אויב וגו', רומזין לאלופו של עולם, שאע"ג שנראה כי פרעה האויב, הס"מ, הוא האומר ארדוף וגו', עכ"ז גניז בגויה אלופו של עולם. ולמדנו שכל המחשבות

עיונים והוספות

זרות המבלבלים האדם, כולם לא באו אלא להעלות בינת הים, הרבה נשמות ואורות, ובאמונה הזאת יתפרדו כל פועלי און, ומסתלקים כל היסורים ונמתקים בשורשם צי"ג תיקוני דיקנא, כי באמונה הזאת מעוררים צחי" דיקנא דמהימנותא[כמבואר בכוונת שופר [מהאר"ן] כי הדיקנא ממתיק דינים בשורשם, עיי' אמונה גדולה.

ומרוב אור החכמה שמתרבה בדעת [שנתרבה אלא האדם אור החכמה עיי' ריבוי דעת, צמה שמרבה ללמוד פנימיות התורה, ועיי' רבוי הכתובנות והדצקות] יתבקע הזקן עיי' הדעת. דע את חלקי אציק, ודעת נקרא מהימנותא, כי הדעת הוא המלכות, האמונה, ועיקר הדיקנא להמעיט האור עיי' לינורות ומיעוטים [פי', עיקר הדיקנא להמעיט האור עיי' לינורות ומיעוטים ולתקן עיי' השצירה. כי השצירה נעשה עיי' ריבוי אור, ועיי' הלינורות הם שערות הדיקנא דמהימנותא, עיי' נקודת האמונה, נעשה לבושים ולמאוס האור. וביאור הענין, שיש עלם החכמה ויש ענין האמונה. עלם החכמה היא השגת מוחין דעולם האלי, כגון מה שעוסק בלימוד הקבלה ופנימיות התורה וכד'. והאדם שכל דרכו בעבודת השי"ת צנויה על שכליים ועלם החכמה, שעוסק בעבודת השי"ת מתוך מה שמשיג עלם החכמה ומרגיש אורות ותענוג, מוכרח שיבא אח"כ לשצירה, כי נעשה אלו ריבוי אור, וריבוי אור גורם שצירה. ולכן אם זכה והיתה תפילתו בטעם ובתענוג רב או שהשיג איזה סוד, לריך שלא יעשה את הסוד לעיקר, רק העיקר יהיה אלו מה שנעשה מקושר לאמונה פשוטה עיי' האור והתענוג שמקבל, וזהו מלמאס ומחלק האור לחלקים, ומכניסו בלינורות ולבושים, ועיי' אי' לבוא אח"כ לידי שצירה, כי העיקר אלו אינו עלם האור אלא הלבוש, ומקבל האור על מנת שהאור יקשרנו עם אלוקות ועם עצמות. ואפילו אם יהיה לו תענוג גדול ועלם מעלם האור לא יהיה עסוק באור עלמו וישכח ח"ו מנותן האור, אלא ימטע האור ויעשה לו לבושים, עיי' שיידע שכל תכלית האור שיש לו, וכל הטעם והתענוג שמקבל מהאור שיש לו, מחזק אלו יותר האמונה, ומרגיש יותר הדעת, מלשון עדות, ומרגיש יותר מציאות האלוקי ועיי' נעשה האור מקושר לעצמות, וזה אלו העיקר, ועיי' אין שצירה, שכל תכלית המשכת האור הוא האמונה. נמצא כי עיקר ענין הדיקנא לתקן השצירה עיי' אמונה פשוטה, עיי' שכל אור שמקבל מלבישו בהרבה לבושים של אמונה פשוטה, ולבושים אלו הם עלמם התיקון, עלם הדבר שהאדם שם כל מעייניו למאוא אמונה פשוטה ולא את עלם האור זה עלמו ממטע האור, כי הכלל ברוחניות הוא, שצכל דבר מה שמשתוקק למאוא זו אותה ממשיך מלמעלה, אם עניינו למאוא תענוג, מתרבה התענוג בהכרח, ומי ששם מעייניו על אמונה פשוטה, בהכרח אינו נהנה כל כך מהאור כמו החפץ בתענוג. וזהו עיקר התיקון, שכאשר יש לו תענוג בלימוד התורה ובתפלה אינו שמה בתענוג עלמו, אלא ממטע עלם התענוג צמה שמלבישו באור האמונה. זה עלמו התיקון הגדול ביותר והוא גורם שיתקשר יותר ויותר לאלוקות. כדי שיוכלו הצריות ליהנות מאורו במידה צמשהל כפי אשר יוכלו שאת להשיג האמונה. [שאינו רואה אלא מדרגה שתציאו לידי אמונה. אך אורות שיגיעו אותו לגאור ולהיות יש נפרד אינו רואה בהם. וזה ענין

ת"ל דאריך אנפין, י"ג תיקונים הן. ושל ז"א מלך עלמו, ט' תיקונים, ובהשפיע עליו ז"א מתיקוני דיקנא שלו, נעשים אף אלכו י"ג תיקונים (בג). תיקוני דיקנא דא"א רמוזים בפסוקים דסוף מיכה, "מי א-ל כמוך וגו'", ויבוארו בדברי הרב לקמן. תיקוני דיקנא דז"א,

עיונים והוספות

מיעוט האור, ע"י שכל מדרגה וכל תענוג והתגלות שהש"ת נותן, עיקר ההשתוקקות שלו לבא ע"י לאמונה יותר ויותר ודיקנא הוא יקירתא דכלל כוללת כל הספירות צזכות אור גדול עכלה"ק.

סוד הדיקנא מבואר באריכות בספרא דלניעותא ובאידרות, ושם אי' שהוא סוד חשוב ביותר עד כדי כך שאף בשיר השירים הנזכר שם כל הצחי, מ"מ זקן אדם הרומז על דיקנא קדישא דמהימנותא אינו מוזכר שם שהוא גבור ונעלה ביותר. כי שורש האמונה השלמה של בני ישראל בהש"ת הוא גבור מעל גבור, ושם יש רחמים גדולים ועלומים. עוד אי' צזוה"ק שרשצ"י העיד על עלמו ואמר שהוא משיג אורות הדיקנא באופן הצרור מה שלא השיג אדם מעולם מיום שעלה משרע"ה צשנית להר סיני, וזו השגה גדולה ונוראה ביותר, והמשיגה אין כגדלותו. וטעם הדבר כדאי' צזוה"ק שהיתה השכינה מסתתרת מפניו של רשצ"י, ואעפ"כ לעולם חיפש ומלא אותה. והביאור בפשטות, כדאי' מהמגיד הגדול ממעזריטש זי"ע המשל לשחוק שעושה האצ עם צנו הקען, שמסתתר הימנו והילד דורשו ומחפשו עד שמואלו, ואז נעשה תענוג ושחוק גדול אלל האצ. וכן עדי"ז כל ההסתרות שהש"ת מסתיר עלמו מהלדיק הכל הוא כדי שיתחזק באמונה וידע כי הש"ת ודאי נמצא בכל מקום ובכל זמן, אלא שצריך לחפש ולדרוש עד שימצאו, וכשמשיג זאת נעשה אז שחוק ושמחה ותענוגים לפניו ית"ש. וכן ענין לער המערה וכל ההסתרות שעברו על רשצ"י, היו ע"י שהשכינה הק' היתה מסתתרת מפניו כדי שידרוש ויחפש, ורשצ"י מגדל יגיעתו באמונה שלימה בהש"ת, לעולם מלאה, ומזה נעשה שחוק ושמחה עלומה למעלה. והוא ענין הדיקנא כמ"ל, שאף כאשר אמר אויב ארדף אשיג, עכ"ז אלופו של עולם מסתתר שם. ולכן רשצ"י שעסק באורות אלו יותר מכל, זכה להשגת הדיקנא יותר מכל.

בג. תיקוני דיקנא דאריך ודאי' ע"ד העצודה: נתצאר לעיל כי עיקר י"ג התיקונים הם ע"י אמונה בהש"ת, מה שאיש ישראל פונה ומקווה אל אלוקיו, ועי"ז נמצאים י"ג דרכים והמשכות של רחמים עלומים מהצו"ת על העולם.

והנה באמונה זו גופא ישנם צ' צחי, אמונה מלד כח התורה, ואמונה פשוטה מלד עלם הנשמה. התעוררות הייחוד של י"ג מידות דא"א הרמוזים בפסוקי 'מי א-ל כמוך' הוא ע"י שאיש ישראל מעורר רחמים אין סופיים מלד עלם הדבר שהוא יהודי מצני ישראל, ויש לו אמונה בהש"ת ואומר לפניו מי א-ל כמוך וגו', צזה עלמו מעורר רחמים עלומים מלד עלם האמונה אף בלא כח התורה. מלד מה שיש לו אמונה פשוטה, מעורר רחמים פשוטים ע"י י"ג ת"ד דא"א. והנה ז"א הוא צחי התורה, וי"ג ת"ד ידיה הם רחמים המתעוררים מלד מה שקצלו צמיי התורה, שזה עלמו מעורר רחמים עלומים צצחי י"ג ת"ד דא"א.

בפסוקי פר' כי תשא "ה' ה' א-ל רחום וחנון וגו'" רמוזים י"ג תיקונים. וט' תיקונים לדידה [דמלד עממו] רמוזים בפרשת המרגלים בפר' שלח, "ה' ארך אפים וגו'", ובפסוקי "מן המזל" שבתהילים.

ובכתבי רבינו האריז"ל מבואר הטעם הא' די"ג ת"ד לז"א רמוזים בתוה"ק עממה, ואילו ת"ד לז"א הגבוהים יותר אין רמוזים אלא בנביאים, במיכה. והוא, כי דבר הנכתב בתוה"ק עממה ממשיך גילוי אור גדול וגורא, ואי אפשר להמשיך לעוה"ז אור כה גבוה בגילוי רב, שאין העולם יכול לסובלו, ולכן אין נכתב בתוה"ק אלא בנביאים. משא"כ ת"ד לז"א, יכול העולם לסבול אורו בגילוי, ויכולים להרמוז תיקונים לדידה בתוה"ק עממה (בד).

מקום י"ג התיקונים מפורש בדברי האריז"ל (שעה"כ מ"ג ע"ד) ואילו הם (עפ"י סדר הפסוקים דפר' כי תשא, ובדבריו לקמן מבואר לפי פסוקי מיכה) (בה). התיקון הראשון "א-ל", הם השערות שבתחילת הזקן במקום האר, תחת פילות הראש. השני "רחום", הם שערות שעל גבי שפה העליונה. השלישי "וחנון", אורחא, מקום הפנוי משערות, באמצע שערות שע"ג השפה העליונה לתיקון ז'. שאף אותם המקומות הפנויים משערות גם הם תיקון, שמהם בוקע האור. הרביעי "ארך", שערות שתחת השפה התחתונה. החמישי "אפים", אורחא שבין שערות אלו. אמנם אינו נמנע בדמות אדם. ופלפלו בזה המקובלים, דיך שחידשו לבאר עפ"י דיוק לשון הרש"ש 'אורחא שבאמצע הזקן', דהיינו מה שנחלק הזקן עממו לב', והוא ניכר אלא הרבה בני אדם. אלא שאין כן משמעות לשון רח"ו, שכתב אורחא שתחת השפה התחתונה, ואין נראה שיחלוק הרש"ש על דבריו. ול"ל שאין מוכרח שיהיו נמצאים אצלנו כל בחי' אלו. השישי "ורב חסד", והוא שערות שע"ג הלחיים,

עיונים והוספות

תיקוני א"א המשפיעים על תיקוני ז"א היינו, שמעורר רחמים ע"י שמאמין באמונה פשוטה [בבחי' א"א] שבזכות התוה"ק [בבחי' ז"א] ראויים לזכות לייג מידות של רחמים. ומ"מ דרגה העליונה שבכולם היא עמם אמונה הפשוטה, בבחי' ת"ד דא"א.

בד. דוגמא לדבר מנינו צענין ההקפות של שמ"ע, הממשיכים אור גבוה יותר מכל האורות הנמשכים צ"ה ויוכ"פ וסוכות, אור שהוא כתר הכתרים של כל אלו האורות, ואעפ"כ לא נכתב ענין ההקפות בתורה כלל, ואינם אפילו הלכה אלא מנהג. וכן תיקון ליל שבועות, ממשיך אורות גדולים יותר מכל הפסח וספירת העומר, ואינו אלא מנהג. וכי"ד יתכן כדבר הזה שיהיו מנהגים מעוררים אורות גבוהים יותר ממלות מעשיות. תשובת הדבר כפי הטעם הנ"ל, שאין באפשרות להמשיך אורות כה גבוהים ע"י חיצים ממש, כי היו יורדים האורות בגילוי יותר מהיכולת לסבול, אולם צה שצאו ע"י מנהג ורמוז יורדים למטה צמידה הראויה.

בה. ה' ה' שקודם לא-ל רחום וחנון, אינו ממנין הי"ג תיקונים, והם כנגד צ' הפילות שורש התיקונים, ורמוזים צ' שמות הוי"ה בדרך א"ת צ"ש, דהיינו צ' פעמים מלפ"ץ.

מקום שמתרחב הזקן, מהעלם שתחת הפיאות עד מקום הפה. השביעי "ואמת", הם הלחיים הנקראים תרין תפוחין קדישין, ואף הוא מקום הפנוי משער. השמיני "נוצר חסד", הוא עיקר הזקן, שערות שמן הפה ולמטה, ומחולקים לב' שכבות, עליון ותחתון. תיקון הח' הוא השטח העליון שבאורך הזקן, ונקרא מזל העליון, ע"ש שנוזל כלפי מטה. והשטח התחתון הוא תיקון הי"ג, ונקרא מזל התחתון. ב' אלו התיקונים יורדים ומכסים לאו"א והם שורשיהם, תיקון הח' שורש אבא, ההמתקה הגדולה ביותר, ותיקון הי"ג שורש אימא, והם עיקר הייחוד, וכמבואר בשעה"כ (דרושי ק"ש ריש דרוש ו', כ"ז ע"ג) (בו). התשיעי "לא לפים", הם שערות הקצרות הנמצאות בין ב' המזלות הג"ל. העשירי "נושא עון", הם השערות הקצרות הסמוכות לגרון. האחד עשר "ופשע", הוא מה שאותם שערות הסמוכות לגרון הנ"ל נקראים שוים באורכם שאין א' מהם ארוך מחבירו. השנים עשר "וחטאה", מקום הפה הפנוי משערות. ורומז בזה שיש פתח פתוח מלד מקום הפה, שיאמר השי"ת 'סלחתי'. השלשה עשר "ונקה", הוא מזל התחתון הנ"ל. והענין כי יש ב' מיני השפעות, נראית ושאינו נראית. שורש ההשפעה הנראית החיצונית הוא מתיקון ח', השטח הנגלה של הדיקנא, ושורש ההשפעה הנסתרת הפנימית הוא מתיקון י"ג, השטח הנסתר של הדיקנא. **בענין אורך ב' המזלות**, יש סתירות בדברי האריז"ל. בע"ח (שי"ג פ"ה כלל א') ובשער מאמרי קצ"י (ביאור אד"ז) משמע, דנמשכים עד החזה. ובמקומות אחרים בע"ח משמע דנמשכים עד הטבור (עי' לשון מהר"א בע"ח שט"ז פ"ז דף פ"ב ע"ד). והגר"א בסידורו (דף קל"ד ע"א) מכריע, כי תיקון הח' המזל העליון נמשך עד החזה, ותיקון הי"ג עד הטבור, וכ"כ מהרי"א חדר (בית עולמים דף קל"א ע"א). ויש בזה אריכות גדולה במפרשים ואכ"מ, ועכ"פ הפשוט הוא, כי שניהם מגיעים עד הטבור.

עתיק אין לו בחי' דיקנא. והטעם אי' באריז"ל כי ענין הדיקנא הוא לאורך תיקון השבירה וכנ"ל, והנה מקרי השבירה אירעו בזו"ג שהם ז"ת, ובאו"א היתה נפילת אח' שלהם, ובא"א היה ביטול אח' נה"י שלהם, אך בעתיק לא היתה שבירה כלל ולכן אין לו דיקנא. אך בא"א מחמת קצת ביטול שהיה באח' נה"י שבו, שייך אלכו בחי' תיקוני דיקנא. וכן לז"א יש דיקנא וכנ"ל.

ואבא ואימא אף להם אין דיקנא. ועיקר הטעם, כי דיקנא דא"א מכסה לאו"א והם נכללים בו, לכן אין מקום להזכיר בחי' דיקנא באו"א (כדאי' בדרושי ברכת כהנים, שעה"כ דף מא ע"א). ומה שכתב בשער רוח"ק [ייחוד י"ו דחודש אלול] שבחודש אלול נפתח דיקנא דאו"א, ומשמע שיש להם דיקנא, י"מ דכוונתו למקומות שכנגד הדיקנא.

עיונים והוספות

בו. מה שמאמין האדם ב"יג מידות של רחמים של השי"ת, הוא גורם הייחוד, והוא דרגת הדיקנא. ולכן אין האדם ראוי לישא אשה עד י"ח שנה שאין לו דיקנא עדיין, ומשם ואילך כשיש לו דיקנא אז הוא ראוי אל הייחוד.

ים

שיעורים בשעה"ב

החכמה

קבט

ולגבי המלכות, באיזהו מקומן בדברי האריז"ל אי' שאין לה דיקנא, ובמק"א (שעה"כ סס) כתב כי יש לה דיקנא, ואינו ממס' דיקנא (בז) אלא מקומות כנגד הדיקנא. ובמח"ל ובגר"א בליקוטים אי' כי לנוק' לאה יש ו' תיקוני דיקנא כנגד ו' מעלות לכסא, ולרחל יש ד' תיקונים (בח). והיינו כנ"ל, מקומות כנגד הדיקנא.

עיונים והוספות

בז. בשו"ע נפסק להלכה (רא"א סעי' ו') כי נשים חייבות בסעודה ג' בשצ"ק, וכן נהגו גדולי המקובלים הספרדים. אך מנהג תלמידי הצעש"ט שגשים פטורות מסעודה ג', ומזא"ר המגיד מקוזניץ זי"ע הטעם, כי בשעת מנחה עולים עד דיקנא דא"א, ואין לנשים דיקנא. בח. הרמח"ל זי"ע מרחיב הדיבור בנוגע לדי' תיקוני דיקנא דרחל, והיה אומר כי עיקר שליחותו בערה"ז לגלות גילויים אלו.

המשך לשון שער הכוונות:

ענין המנהג, שנהגו האשכנזים, לילך ביום ראשון דר"ה, אחר תפלת המנחה, מעט קודם שקיעת החמה, אצל הים הגדול, או אצל מעיין, או באר מים חיים, וקורים אותו תשליך. הנה הוא מנהג יפה, ויותר טוב הוא אם יהיה חוץ לעיר, ויעמוד על שפת הים או על שפת הבאר או המעיין, ויקרא שם ג"פ של מי א-ל כמודך כו' תתן אמת ליעקב כו', שבסוף מיכה המורשתי, שאלו הם בחי' י"ג תיקוני דיקנא עילאה דא"א.

וצריך שתכין בפ"י המלות איך נרמזים בהם מספר הי"ג ת"ד כנודע. והיכן הוא מקום כל תיקון ותיקון, באיזו מקום מן הפנים העליונים דא"א, ע"ד שנתבארו אצלינו בענין ויעבור וי"ג מידות דתפלת שחרית דחול וע"ש. ובאד"ר נת' על סדר, ה' ה' א-ל רחום וחנון כו'. ואלו הם: מי א-ל כמודך, א'. נושא עון, ב'. ועובר על פשע, ג'. לשארית נחלתו, ד'. לא החזיק לעד אפו, ה'. כי חפץ חסד הוא, ו'. ישוב ירחמנו ז'. יכבוש עוונותינו, ח'. ותשליך במצולות ים כל חטאתם, ט'. תתן אמת ליעקב, י'. חסד לאברהם, י"א. אשר נשבעת לאבותינו, י"ב. מימי קדם, י"ג. וכשתאמר ותשליך במצולות ים כל חטאתם, תכין שיושלכו כל חטאתיך ועונותיך, וגם המקטרג העליון יושלך במצולות הים העליון. כי לסיבה זו הוצרך לאומרו על הים, או על המים חיים. אבל צריך שתכין למה שביארנו בדרוש של י"ג מידות, בתיקון ה', הנרמז במלת לאלפים, וביארתינו בענין היחודים.

וזוה היחוד הנזכר, הנה כאשר מתגלה היצה"ר באדם, ושולטין עליו סמא"ל ונחש הנק' מצולות ים, כי מצולות הם אותיות צ"ל מו"ת, דכורא ונוק' כנז' בס"ה. וצריך תמיד לכוין בזה השם שנכתוב, ובפרט בעת שהאדם עוסק בתורה אל יליו מעיניו שם הזה ועי"כ לא ישלטו עליו מצולות ים הנז', ולא יתגלה בו היצה"ר.

וזוה ענין השם הנז'. דע, כי שורש כל הדינים והגבורות, הם ב' שמות אלקים, אדנ"י. כי גם הגבורות הם ב' בחי', זכרים ונקבות. והזכרים, הם ארבעה אותיות מנצפ"ך והם שם אלקים. והנקבות, הם שכ"ה דינים, שהם בגימ' נע"ר. והם שם אדנ"י, כמבואר אצלינו וע"ש היטב. והנה אלו הם השרשים של מצולות הדינים, ואלו הם סוד התיקון ה', של י"ג תיקוני דיקנא, הנרמז במלת לאלפים, כמבואר בכוונת ויעבור, וי"ג מידות של רחמים. ושם ביארנו, כי הם

ענין אותם השערות שלא תליין, והם עומדים באמצע, בין התיקון הח', אל התיקון הי"ג, הנקרא מזלא עילאה, ותתאה. והם נקראים מצולות ים העליונים, בסוד הי"ג מידות שהזכיר מיכה המורשתי, באמרו מי א-ל כמוך כו' ותשליך במצולות ים כו'.

והנה ב' שמות אלו, של שם אלקים ואדנ"י, הם בגי' קס"א, ומקורם ושורשם הוא שם אהי"ה במילוי ההין, שעולה בגימ' קנ"א ועם י' אותיותיו הם קס"א, כמנין ב' שמות הנז'. גם מלת אלפים הוא בגימ' קס"א, גם נק' זה התיקון הט' לאלפים, על שם ג' שמות הנז' המתחילין באות אלף, והם: אהי"ה אלקים אדנ"י, וזה מלת לאלפים. וענין מה שצריך לכוין הוא, להמשיך מן המזל העליון תי' הח' הנק' נוצר חסד, שהוא שם הוי"ה במילוי יודין, שהוא בגימ' חסד כמנין ע"ב. וממנו תמשיך ותשפיע הארה, אל התיקון הט' הנקרא לאלפים, שהוא שם אהי"ה במילוי ההין אשר הוא בגימ' קנ"א, ועם י' אותיותיו הוא קס"א, כמנין לאלפים. ואז תכוין להמתיק עם זה, את ב' שמות אלקים אדנ"י, הנקרא מצולות ים כנז'. והם ג"כ בגימ' לאלפים. ועי"כ, ותשליך במצולות ים כל חטאתם, שהוא התיקון הט' ג"כ של מי א-ל כמוך כנ"ל. ואז אותם החטאות שחטא האדם, ועשה אותם מעשה ממש, כנודע מה שאמרו ז"ל כל העובר עבירה א' קנה לו קטיגור א', כי ממש נבראים מלאכים רעים וקטיגורים ע"י אותם החטאות כנודע. ואלו הקטיגורים הנקראים חטאתם, יורדים ונשלכים במצולות ים דסמא"ל ונחש, ואינם עולים משם, לפי שכבר נמתק שרשם, שהם ב' שמות אלקים ואדנ"י, ואינם משפיעים בהם.

ונודע, כי מוכרח הוא, שבאותם הקטיגורים יתערבו עמהם ניצוצות הקדושה, בסוד טוב ברע, בכח החטא שחוטא האדם. ולכן בהגיעך אל תיקון הי"ג, שהוא ונקה, אשר הוא שם של אהי"ה במילוי יודיין כנ"ל, בסוד י"ג מידות של ויעבור, וגם הוא עולה קס"א, אז תכוין להעלות אותם הניצוצות של קדושה ולבררם ולנקותם משם, ולהוציאם ע"י שם זה של אהי"ה דיודיין. וזהו מלת ונקה, לשון ניקוי. ותמיד יהיו בין עיניך סדר השמות האלו, ובפרט בעת שתעסוק בתורה, תכוונם תמיד במחשבתך, אם תראה שהיצה"ר מתגרה בך. ובפרט אם האדם עושה תיקון ש"ז לבטלה, שהוא תיקון טיפות ניצוצות הקדושה, שנשפעו ונתערבו בקליפות, כי אז החיצונים מתגרים באדם מאוד.

יא. ענין תשליך וי"ג מידות

ענין המנהג שנהגו האשכנזים לילך ביום ראשון דר"ה (כט) אחר תפלת המנחה מעט קודם שקיעת החמה אצל הים הגדול או אצל מעיין או באר מים חיים וקורים אותו תשליך הנה הוא מנהג יפה. ויותר טוב הוא אם יהיה חוץ לעיר. טעם הדבר, כי ענין התשליך הוא להשליך העוונות אל מזלות ים של הקלי' והסטי"א שהם חוץ לגדר הקדושה, וכדלקמן. וזליאה חוץ לעיר, חוץ ליישוב, מרומז ענין הזליאה חוץ לקדושה, ומתעורר האדם לכך (ל). ויעמוד על שפת הים או על שפת הבאר או המעיין ויקרא שם ג'פ של מי א-ל כמוך כו' תתן אמת ליעקב כו' שבסוף מיכה המורשתי שאלו הם בחי' י"ג תיקוני דיקנא עילאה דא"א. וצריך שתכוין בפי' המלות איך נרמזים בהם מספר הי"ג ת"ד כנודע והיכן הוא מקום כל תיקון ותיקון באיזו מקום מן הפנים העליונים דא"א ע"ד שנתבארו אצלנו בענין ויעבור וי"ג מידות דתפלת שחרית דחול וע"ש. ובאד"ר נתבאר על סדר ה' ה' א-ל רחום וחנון כו' ואלו הם מי א-ל כמוך א'. נושא עון ב'. ועובר על פשע ג'. לשארית נחלתו ד'. לא החזיק לעד אפו ה'. כי חפץ חסד הוא ו'. ישוב ירחמנו ז'. יכבוש עוונותינו ח'. ותשליך במצולות ים כל הטאתם ט'. תתן אמת ליעקב י". חסד לאברהם י"א. אשר נשבעת לאבותינו י"ב. מימי קדם י"ג. וכשתאמר ותשליך במצולות ים כל הטאתם, תכוין שיושלכו כל הטאתיך ועונותיך וגם המקטרג העליון יושלך במצולות הים העליון. שיש צ' מזלות ים, העליון והחתון. ולקמן יבואר כי ע"י השלכת המקטרגים אל מזלות ים העליון, נשלכים החטאים והעוונות אל שורשם, מזלות ים התחתון, וצ' פעולות אלו נעשים באמירת תשליך. כי לסיבה זו הוצרך לאומרו על הים או על המים חיים. להורות על מקום הסטי"א, מזלות ים התחתון, המשלשל צריצי רצונות השתלשלויות ממזלות ים העליון, ולקם משליכים החטאים והעוונות (לא). אבל צריך שתכוין למה שביארנו

עיונים והוספות

בט. מנהג ישיבת בית א-ל לומר תשליך ביום א' דר"ה ואפי' חל בשבת קודש. ורבים מתלמידי הצעש"ט נהגו לאומרו צעש"ט, ואפי' כשהל יום א' דר"ה בחול, אפי' שאז הוא זמן המתקת הדינים ביותר. וטעם המנהג מפני שלא היתה שכות לכך לא צין תפילת המוספין לתפלת מנחה, ולא לאחר תפלת מנחה, שהיה כבר סמוך לחשכה, ונדחה לעש"ט.

ל. צא"י קשה הדבר ללכת חוץ לעיר. אמנם צח"ל רוצ המקוצלים ילאו חוץ לעיר צעם יום ר"ה אפילו היה מהלך של כמהאית השעה.

לא. בכללות, היצבה רומזת למלכות דקדושה, ויש עיר ויש כרך. כלל דמילתא מקום יישוב הוא

בדרוש של י"ג מידות בתיקון הט' הנרמז במלת לאלפים. ולכן יש לכוין באמירת תשליך צין י"ג מידות למיכה הגז' [אשר תיקון הט' הוא "ותשליך צמולות ים כל חטאתס"] וצין י"ג מידות דפר' כי תשא [אשר תיקון הט' הוא "לאלפים"]. וביארתיו בענין היחודים. וכן יש לכוין באמירת תשליך ייחוד זה המצואר בסמוך.

וזה היחוד הנזכר, הגה כאשר מתגרה היצה"ר באדם (לב) ושולטין עליו סמא"ל ונחש הנק' מצולות ים, כי מצולות הם אותיות צ"ל מו"ת דבורא

עיונים והוספות

ענין של קדושה, ומקום הפקר כגון יערות וכד' הוא מקום אחיזה הקלי', וכדאי צוה"ק שהוא מקום מסוכן, מקום נלח והוד, ולסטי"א יש איזה שליטה שם. והים הוא מקום המסוכן ביותר כדאי צנופל למים שאין להם סוף, ומורה כי הסטי"א יש לה במקום זה אחיזה גדולה מאוד. ומולות ים, עומק הים, מקום המכוסה, רומז על הסתרה הגדולה ביותר. כל בחינות כיסוי בהשתלשלות הוא ענין הסטי"א, ושורשם בקדושה הוא במקום נעלה ונשגב מאוד, צחאי' לאה דהיא עלמא דאיתכסיא, ואכן צחאי' לאה היא עומק הדין כדאי' דדרושי ר"ה לקמן. וכן שורש עולמות צ"ע הם צפרנוף לאה. [וכ"ז אינו חלא צחאי' אחת, אך יש צחאי' רבות דצדדים הללו, כגון ים ויבשה צחאי' לאה ורחל, וצחאי' צינה ומלכות, וכן שמים וארץ ז"א ונוק', וכ"ז תלוי בהצחנה דעסקינן בה].

לב. 'אדס' מלשון אדמה לעליון (ישעיה יד), מורה על דרגה גבוהה של האדם, שאף אלא צעלי מדרגה גבוהה שייך גירוי היצר. וכמוצא על רצינו הרמ"ק, האדם הגדול צענקים, אשר צהיותו צן כי שנים, כצר יודע היה כל הש"ס והפוסקים על צוריים, והיה מורה הוראות וראש ישיבה, אשר כל היום כולו יושב היה בישיבה לומד ומלמד ופוסק, וצאותו הפרק כתב ג"כ את ספרו הגדול 'פרדס רימונים' שהוא תמצית כל הצוה"ק וכל דברי גדולי המקובלים הראשונים והאחרונים שעד דורו. וצפעייתו קרא עליו האריז"ל הק' בהספידו מקרא זה, "כי יהיה צאיש חטא משפט מות והומת ותלית אותו על עץ", וכן פירש, כי יהיה צאיש חטא - מלשון חסרון, משפט מות, שלא היה לו שום דבר נדנוד חטא והוא חסר מכל איזה משפט שיביה עליו למות, ותלית אותו, ע"כ תחלה סיבת מותו, על עץ, על חטא עץ הדעת, שצטעיו צלצד מת. [ולא היה דרכו של האריז"ל צמליצות, אלא ודאי ממש כן היה, שלא היה צו שום איזה נדנוד חטא ואפילו קל שצקלים]. ואעפ"כ אי' צם' עמק המלך וצספרי הרה"ק מקומארנע, שחגר הס"מ מתניו כנגד רצינו הרמ"ק להתגרות צו ולעמוד כנגדו צכל מיני דרכים שונים ומשונים [צקנאותו צגודל יקר נשמתו של הרמ"ק שהיה כולו קודש] עד כדי כך שלא היה יכול לסוצלו עוד, והרגו צשם המפורש. [ומכאן מוכה שהרה"ק מקומארנע היה לומד צספר עמק המלך, שמשם מקור המעשה, אע"פ שלא הביא צשמן].

וכן שמעתי ממקובלים שהכירו מקובלים קדמונים מדורות הקודמים עוד משיבת צית אל-ל, ענין זה דגירוי היצר אף אלא יהודים צעלי מדרגה.

ונוק' בנו' בס"ה. שיש ס"מ דכר ונוק', הדכר נקרא ל"ל, והנוק' מו"ת, והנוק' קשה יותר מהדכר, כדאי' צוה"ק (ח"ג רלא:). ואי' צוה"ח הק' (בראשית מ"ט, י"א) "הראוני בחלום שהאצקתי במלחמה עם הזכר ויהי נקל דעיני להכניעו והפלתי אותו בכחי, ולנקבה נתאמנתי בכל כחי כמה פעמים ואחר כמה טרחות יכולתי להשליכה כמה מעלות למטה לארץ, אך לא כבעלה הזכר" (לג). וצריך תמיד לבוין בזה השם שנכתוב, ובפרט בעת שהאדם עוסק בתורה אל יליו מעיניו שם הזה (לד), ועי"ב לא ישלטו עליו מצולות ים הנו', ולא יתגרה בו היצה"ר.

יב. פ"ך דינים ופ"ר דינים

וזה ענין השם הנו'. דע כי שורש כל הדינים והגבו' הם ב' שמות, אלקים אדנ"י. לכל הציונות כולם צין גילוי אלוקות וצין הסתר פניו, יש להם שורש עליון בשמותיו ית'. שורש כל הדינים והנהגת הסתר פנים של השי"ת, הוא בשמות הק' אלקים ואדנ' (לה), שבעניינם וזכחם להעלים ולהסתיר אלוקות, בסוד הוי"ה הוא אלקים, כלומר,

עיונים והוספות

[ואין לנו לדבר כלל מתלמידי הצעש"ט צענין זה, שאין לנו כל שמץ השגה דדרגתם וגדלותם, וכמ"ש הרה"ק מקומארנע זי"ע כי תלמידי הצעש"ט על כל אות ואות מכל תיבה ותיבה ומכל הצל שילא מפיהם הק', כגון בתיבת 'וידבר' עלמה היו מייחדים הו' וכו' הדי' הדי' וכו', והוא דבר הנשגב מצינת אנוש, כי לא זו בלבד שייחדו ייחודים בכל תיבה ותיבה בפני עלמה והוא עדיין דבר הנתפס, אולם לייחד ייחודים מיוחדים לכל אות ואות, כזאת אי"א להבין ולהשיג כלל].

לג. וז"ש צמס' צ"צ (עד ע"צ) "ויצרא אי' את התנינים הגדולים וכו' זה לויטן נחש צריח ולויטן נחש עקלתון" כי זה לעומת זה עשה אלקים, וכשם שיש צקדושה צחי' לויטן כך יש צקלי', ונקראים תנינים ונחש. ומה"ע אי' התם שהרג הנקבה דיקא ומלחה ללדיקים, כדי שלא תהיה בתקפה. ויש סודות רבים בכל הדברים הללו.

לד. מהכא משמע שיש באפשרות לחשוב צ' מחשבות כאחת, וכי"כ צעל הרוקח. אולם צעל התניא זי"ע חקר בזה בשו"ע שלו, אם אפשר לחשוב צ' מחשבות צבת אחת או שאי אפשר, וצליקו"מ אי' שאין באפשרות לחשוב צ' מחשבות צבת אחת.

ויש ליישב ולחלק דאנשים גדולים צעלי מדרגה, להם היכולת לחשוב צ' מחשבות כאחת, אך לא לאנשים פשוטים. ויותר נראה שאין כוונתם לחשוב צ' המחשבות צבת אחת ממש, אלא שחושב מחשבה זו ושוכח חושב אחרת, ומחמת מהירות המחשבות להשתנות ולעבור ממחשבה למחשבה, נראים הדברים כאילו חושב צ' המחשבות כאחד, והוא כעין מעי ולא מעי. [וכמו שאיתרמי לחשוב צשעת לימוד התורה מעניינים אחרים, ואי"ז ממש צ' מחשבות יחדיו, אלא נראה כאילו הוא כן, עדי"ז, להבדיל אלק אלקי הצלות, אפשר לחשוב משמות הק' תוך כדי עסק התורה].

לה. וכי"א צשעה"כ לצין המארים כי צ' צתי דינים יש, והם שמות אלו אלקים אדנ', ומהם

הנהגת שם חלקים המסתיר חלוקות, הוא עצמו חלוקות, שם הו"ה. והנהגת הסתר הפנים, היא שורש כל הדינים והיאה"ר בעולם (לו). ובאופן כללי, שם חלקים הוא בחי' בינה, ושם אדני' בחי' מלכות. כי גם הגבורות הם ב' בחי' זכרים ונקבות. והזכרים הם ארבעה [חמשה. הגו"י] אותיות מנצפ"ך והם שם אלקים, והנקבות הם שב"ה דינים, שהם בגימ' נע"ר, והם שם אדני' במבואר אצלינו, וע"ש היטב. נודע כי יש ב' בחי' דינים, פ"ר וש"ך. פ"ר דינים בגי' מנצפ"ך, והם ה' גבורות וה' אותיות, כנגד ה' אותיות חלקים. וש"ך דינים גי' נע"ר וה' פעמים גי' דיין שהם אותיות שם אדני' בלא א'. אח"כ כשנמתקים נתוסף בהם א' לאדני', ונעשים ש"ה דינים, ה' פעמים גי' אדני', וגי' נע"ר (לו).

והנה הבא אי' מנצפ"ך שהם פ"ר דינים הם הזכרים וש"ך הם הנקבות, אך במקומות רבים בכתבי האריז"ל אי' היפוך זה, לשורש ש"ך דינים הם ממוחין דקטנות לחכמה, כמספר י' פעמים ל"ב נתיבות חכמה, ושורש פ"ר דינים מצינה. וא' מהם, בע"ח שער טנת"א (ש"ה פ"ה, כ"ג ע"ב) בענין חלקי הנפש הנשארים עם עצמותיו של אדם בקצרו לאחר פטירתו, הנקראים הבל דגרמי (לח), והם ב' בחי', ש"ך ופ"ר. וכתב שם, דבחי'

עיונים והוספות

משתלשלים כל הדינים, ועל ידם המתקת כל הדינים.

לו. אי' בספה"ק דשורש הראשון של כל הסתר הוא הצמא הראשון שנעשה חלל פנוי, עד כדי שניתן לומר שהוא שורש הקלי'. פי' דודאי במקום כה גבוה דמאוס של חלל הפנוי, אין שייך שום בחי' קלי' חיו, אלא שיש להשי"ת צי' הנהגות, הגילוי וההסתר, ומהם משתלשלים כל בחי' הגילוי וכל בחי' ההסתר. ושורש הראשון של צי' הנהגות אלו הם החלל הפנוי והקו של אור"ס, באופן שלאחר ריבי רצבות מדרגות, כל בחי' הדין והצמא עד בחי' הסע"א והקלי' ממש, משתלשלים מהצמא הראשון. וכל זה צסוד הו"ה הוא חלקים, שאף ההסתר חלוקות הוא.

לו. ואי' בבהאריז"ל דהיינו דכתיב אדני' שפתי תפתח, שעי' האי' דאדני' נמתקים כל הדינים. וכן אי' שעי' ה' אותיות חלקים, פי' עיי' שמגיע לצינה, נעשה ש"ה ונמתקים הדינים, ונעשה מנער נערה. והענין שכאשר יודע האדם ששורש כל הדינים הם מהשי"ת ומעלה אותם לשורשם, בזה נמתקים כל הדינים ונעשה מנער נערה.

לח. בשנה ראשונה שלאחר פטירתו של אדם [וכן בכל שנה ציוס הפטירה] חופפים על קצרו כל חלקי בחי' הנפש, ומשם ואילך מסתלקים כל חלקי הנפש לעילא ונשארת רק בחי' נפש דנפש, והיא המדרגה התחתונה ביותר, ונקרא הצלל דגרמי. והאדוקים כשהולכים על הקצרים רואים בחי' זו החופפת על הקצר ונדמה להם כדמותו של האדם כפי שהיה נראה בחייו. בחי' זו היא לצדה עיקר האור של האדם הנשאר לאחר פטירתו, והוא אור מועט עד מאוד, אלא שאלל האדוקים שוכני עפר, אף בבחי' ליור דמותו לצדה ישנו גילוי גדול.

ש"ך דינים שורשם באבא ובחי' פ"ר באימא, אך מאידך, משמע מדבריו, דבחי' פ"ר הם הזכר, הגבוה מבחי' ש"ך. שכתב לש"ך דינים הוא חלק הנפש המחזרת ממך עם עצמות האדם, דבחי' אור פנימי, ונותנת חיות לעצמותיו (ל"ט), ופ"ר דינים הוא חלק הנפש החופפת על קצרו מלמעלה, דבחי' אור מקיף, בסוד "ונפשו עליו תאכל", 'עליו' דיקא. א"כ בחי' פ"ר גבוהה יותר לגבי בחי' ש"ך, שדחי' פ"ר הוא אור מקיף, ובחי' ש"ך הוא אור פנימי, ומשמע דפ"ר הוא הדכר וש"ך הנוק', ויש לתת טעם לזה (מ).

ויש ליישב עפ"י הכלל הנקוט בידינו 'אבא יסד ברתא', כלומר שדחי' החכמה היא שורש המלכות, וכמאה"כ "ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה", פירוש, בחכמה יסד המלכות, בחי' ארץ, וכונן לז"א, בחי' שמים, בתבונה, דבינה שורש הז"א. לאעפ"י שדחי' לטויות ז"א קשור לחכמה ומלכות לבינה, כשם שהבן קשור לאביו והבת לאמה, אעפ"כ בפנימיות הוא להיפך, המלכות קשורה לחכמה, והז"א לבינה (מא). ע"פ זה י"ל דבחי' ש"ך ופ"ר, כאשר עודם דבחי' המוחין, הרי ש"ך הוא הדכר, ששורשו בחכמה, ופ"ר הנוק', ששורשה בבינה. וכאשר ירדו לבחי' ז"א ונוק' שם נתהפכו, שמחכמה נשפע לנוק' ומבינה לז"א, ונעשו פ"ר דינים דכורא שהם בז"א ששורשו באימא, וש"ך דינים נוק' שהם במלכות ששורשה באבא. ומ"ש בכאן דפ"ר הם הזכרים וש"ך הם הנקבות, היינו כשירדו למדרגת ז"א ונוק', שהיא מדרגת ע"ס הבנין שלהם, כפי שמכוונים במוחין דגדלות, במדרגה זו פ"ר דינים הם הזכרים וש"ך הנקבות. אמנם בעודם בשורשם במוחין דקטנות שלהם הבונים את ע"ס הבנין, במדרגה שורשית זו אבא בונה לנוק' ואימא לז"א, שם הוא להיפך, פ"ר שהוא בז"א קשור לבינה והם נוק', וש"ך שהוא במלכות קשור לחכמה והם דינים זכרים.

ועי' עוד בהגוב"י (אות ב') מהלך שלישי בזה. שהקשה וז"ל "אמר שמואל, ל"ע כי ב"ב שער מאמרי רשב"י פ' בא כ"ה ע"א כתב, כי ה"ש"ך דינים הם בתפארת לנוק' דז"א והם [בחי' זכר]

עיונים והוספות

ל"ט. כגון ע"ס הלוח הניזונית מאכילת מולש"ק (וי"א דכ"ש מאכילת שבת קודש) וממנה יבנה הגוף בתחיית המתים, ובה ע"ס חיות, מבחי' ש"ך דינים.

מ. סוגיא זו קשה היא וכתבנו בזה עפ"י דרכנו. ובעל הלשם כתב מערכה שלמה בענין זה ואכ"מ.

מא. ומבשרי אחזה אלוק, דלד ימין של האדם שייך למוח שמאל, ולד שמאל שייך למוח ימין, שמי שנפגע ח"ו במוח ימין נפגעים אברי שמאל שבו, וכו'.

ומדרוש זה הוכחנו א' הראיות ליסוד זה, וכמו שמלינו לגבי עיגולים וריבועים, שצדושי עיגולים ויושר נראה, דעיגולים הוא בחי' מלכות, ויושר בחי' ז"א, ולגבי אבא ואימא נראה, כי יתכן שאבא הוא ס', ואימא הוא ס' סופית. והענין כמ"ל כי אבא מקושר עם המלכות ועם העיגול, ואימא מקושרת עם ז"א והמרוצב.

מלאך] מט"ט [שהוא בחי' תפארת, בחי' אמנע, בחי' חיה], והפ"ר הם ביסוד נוק' דז"א והם בסנדלפון [שם מלאך, ולעולם הוא המסיים לבסוף, ביסוד או במלכות, עולם העשיה, כמשמעות סנדל. וא"כ קשה להכא אמר דפ"ר הוא בחי' זכר, והתם אמר ששניהם בנוק']. ואפשר לתרץ שהם בזכר של הנוק' רחל, אבל עיקרם הם בנקבה" עכ"ל. פי' דשני הבחי' הם בנוק' גופה, זה בדכר שבה וזה בנוק' שבה. אך עדיין קשה דמ"מ, אף במהלך זה ששניהם בנוק', הרי כי הש"ך דכר שבנוק', תפארת נוק', והפ"ר נוק' שבה, שכן יסוד הוא נוק' לגבי תפארת (בב), וכ"ז היפוך מ"ש כאן. ועפ"י דרכנו מיושג, בדברגת מוחין הש"ך בחכמה ופ"ר בדינה, וכשנשפעים אל דרגת ז"נ נתהפכו עדה"כ ה' בחכמה יסד ארץ וגו', אלא שלאחר שקבלה המלכות כל בחי' הדינים מז"א, שם חוזרים להתהפך, ומתגלים תוך המלכות כשורשם בתחילה, חלק הזכר שבמלכות מתגלה כשורשו אבא, וחלק הנוק' שבמלכות כשורשה אימא, ולכן ש"ך דינים בתפארת נוק' בבחי' מט"ט, ופ"ר דינים ביסוד נוק' בבחי' סנדלפון.

ענין הש"ך והפ"ר הם, חכמה ודינה דקלי', כלומר מנוחה ויגיעה דקלי'. שכאשר גוברים על האדם בחי' ש"ך דינים ששורשם השורשים שלהם בחכמה, אשר בקדושה היא בחי' מנוחה דקדושה, ומשתלשל ממנה בחי' חכמה דקלי' היא מנוחה דקלי', וגורם לו שיהיה נעשה בעיצונו ומרה שחורה, ואין רוחה מאומה מלבד שינה וכד', וגורם לייאוש ועצבות ועלילות וכל כיו"ב. וכשגוברים בחי' הגבורות דפ"ר דינים, ששורשם בדינה בבחי' יגיעות קדושות, ומשתלשל ממנה בחי' ריבוי יגיעות דקלי', מתעוררים אלכלו רחיצת הדמים וכל בחי' אש דקלי', דהיינו כעס ורוגז ומרה אדומה, בדומה לפרה אדומה. ואופן מיתוקם הוא ע"י העלאתם לעילא לשורשם (וכדלקמן), באופן שע"י פ"ר דינים המשתרשים בשם אלקים, גבורות דמנפ"ך, יעסוק בתורה ובתפלה בהתלהבות ובאש קודש. וע"י ש"ך דינים המשתרשים בשם אדני, יעורר עצמו לאורות של מרגוע ושל מנוחה דקדושה, להתענג על ה', ולהיות מקושר עם הש"ת.

והנה אלו הם השרשים של מצולות הדינין. שמות אלקים ואדני הג"ל, אלו הם שורשי הדינים, ונקראים מצולות ים העליונים. אלקים שורש הפ"ר, שהם ה' גבורות מנפ"ך כנגד ה' אותיות אלקים, ואדני שורש הש"ך, שהוא ה' פעמים ג' די"ן מאדני, וכנ"ל. ואלו הם סוד התיקון ה"ט של י"ג תיקוני דיקנא הנרמזו במלת לאלפים. אלו השמות, אלקים ואדני, נרמזים בתיקון ט' הנקרא 'לאלפים' ב"ג מידות דפר' כי תשא. ולקמן מבואר שגרמזים ב' אופנים, מלד שהם כמספר לאלפים, ומלד מה שמתחילים בלות אל"ף ו'לאלפים' הוא מלשון אלפיי"ן. במבואר בכוונת ויעבור וי"ג מידות של רחמים. ושם ביארנו כי הם ענין אותם השערות שלא

עיונים והוספות

בב. היסוד יש בו ז' בחי', מלד אי' הוא כללות ה' קויות, ומקבל מכולם, ומלד זה הוא בחי' נוק' לגבי ה"ק. והז' שהוא משפיע אל המלכות, ומלד זה הוא בחי' דכר, משפיע.

תליין. שערות דתיקון ט' הקצרות, שאינן תלויות ויורדות כב' המזלות, תיקון ח' וי"ג. והם עומדים באמצע בין התיקון הח' אל התיקון הי"ג הנקרא מזל עילאה ותתאה. שערות אלו דתיקון ט' עומדים בין תיקונים ח' וי"ג, ונמתקים על ידיהם, וכלקמן. והם נקראים מצולות ים העליונים בסוד הי"ג מידות שהזכיר מיכה המורשתי באמרו מי א-ל כמוך כו' ותשליך במצולות ים כו'. שערות אלו נקראים זי"ג מידות דמיכה "ותשליך במצולות ים כל חטאתם", והם אותם מצולות ים העליונים הרמוזים ב'לאלפים', שהם שמות אלקים ואלד' שורש הדינין.

והנה ב' שמות אלו של שם אלקים ואלד' הם בגי' קס"א ומקורם ושורשם הוא שם אהי"ה במילוי ההין שעולה בגי' קנ"א ועם י' אותיותיו הם קס"א כמנין ב' שמות הנז'. גם מלת אלפים הוא בגי' קס"א. שמות אלו, אלקים ואלד', שורשם הוא שם הק' אהי"ה, לאהי"ה במילוי ההין [עם י' אותיותיו] בגי' קס"א, וכן שמות אלקים ואלד', בגי' קס"א [עם האותיות והכולל]. אותו שם אהי"ה, הוא עצמו השם של תיקון ט', השערות הקצרות, ורמוז ב'לאלפים', 'לאלפים' בגי' קס"א. גם נק' זה התיקון הטי' לאלפים על שם ג' שמות הנז' המתחילין באות אלף והם אהי"ה אלקים ואלד' וזה מלת לאלפים. לאלפים מרמז על שמות אלו כז' דרכים, הא' בגי' כנ"ל, הב' כמה שמתחילין השמות באות אלף ורמוזים בתיבת לאלפים במשמעות אלפיין. וענין מה שצריך לבוין הוא (מג), להמשיך מן המזל העליון תי' הח' הנק' נוצר חסד, שהוא שם הוי"ה במילוי יודין, שהוא בגי' חסד כמנין ע"ב. שם הוי"ה דיודין, גי' חסד כמנין ע"ב, הוא השם של תיקון ח' "נוצר חסד", כמבואר בשעה"כ לנפילת אפיים. וממנו תמשיך ותשפיע הארה אל הטי' הנקרא לאלפים שהוא שם אהי"ה במילוי ההין אשר הוא בגי' קנ"א ועם י' אותיותיו הוא קס"א כמנין לאלפים, ואז תבוין להמתיק עם זה את ב' שמות אלקים ואלד' הנקרא מצולות ים כנז' והם ג"ב בגי' לאלפים. להמשיך הארה מתיקון ח' "נוצר חסד", שם הוי"ה דיודין, לתיקון הטי', לאלפים, שהוא שם אהי"ה במילוי ההין, כנ"ל, והוא שורש שמות אלקים ואלד' הנקראים מצולות ים העליונים, ועי' המשכת אור נפלא זה דתיקון ח' יתמתק תיקון ט' וזה יתמתקו שמות אלו במקורם – שם אהי"ה. עי' כוונה זו גורם להשליך המקטרגים העליונים לשורשם, דהיינו מצולות ים העליונים, שהם שמות אלקים ואלד'. ועי"כ ותשליך במצולות ים כל חטאתם שהוא הטי' ג"ב של מי א-ל כמוך כנ"ל. ועי' שגלכיס שורשי הדינים למצולות ים העליונים שורשיהם, עי"ז נעשה בהשתלשלות למטה מטה שיפלו כל החטאות

עיונים והוספות

מג. כל הפעולות כולם נעשים עי' שמות, ולכן כל ההמתקות הנז' צריך לכוונם עי' השמות שלהם.

וכל הקלי' והס"א לשורשם למולות ים התחתונים, ועי"ז יתמו חטאים מן הארץ, וכמאמר "ותשליך במולות ים כל חטאתם" (מד). וזה תיקון ט' דמיכה, "ותשליך במולות ים כל

עיונים והוספות

מד. כלל כל החטאים כולם משתלשלים משורש אלקים ואדמי, שכם שמות המסתירים אלוות, ועי"ז בהשתלשלות נעשה מליאות חטאים ועוונות אלל האדם, כי עיי הסתר האור מרגיש עלמו ישי' ומליאות לעשות נגד רצונו ית', ומכל זה נעשה פ"ר דינים וש"ך דינים. ומכא פ"ר דינים המשתלשלים מגבורות דשם אלקים, הגוברים עליו, עושה חטאים בגלוי ובחולות, ומכא ש"ך דינים המשתלשלים מבחי' חכמה דקדושה, הגוברים עליו, עושה הכל בהחבא מתוך עצבות ומר"ש. ועוד נגרם מאלו הדינים, שמרגיש לאחר החטא עצבות ומר"ש ושאינו יכול לעשות עוד מאומה והוא מחמת ש"ך דינים, או שנעשה צבעם וצרוגז ומתקיים צו ממש "והיית משוגע" והוא מחמת פ"ר דינים, ומחמת כ"ז אין יכול לעסוק בתורה"ק.

ועיקר התיקון הוא עיי שידע כי שורש כל אלו הדינים וההסתרות הם בשמות אלקים ואדמי שורשי פ"ר וש"ך, ואי"ז העדר האור ח"ו אלא הסתר האור עיי שמות אלו, וצזה ממתיק שמות אלו בשורשם העליון במקום הקדוש הנקרא מולות ים העליונים 'אלפים', וגורם עי"ז שלא יהיה אחיזה לקלי' שלמטה צדינים וההסתרות וממילא נופלים למולות ים התחתונים.

ואמונה זו היא עיי שם ע"צ דנואר חסד, שידע האדם בצירור שהשי"ת עושה הכל, וצזה ממתיק אלו הדינים, הש"ך והפ"ר, ומתחיל לחשוב שהשי"ת נוטר חסד, ומנהיג כל העולם רק בחסד, וכל מה דעבד רחמנא לעב עבד, ואף מה שמרגיש כל אלו ההרגשות הכל חסד מהשי"ת, והכל אלוות ושם ע"צ גי' חסד, ובאמונה זאת נעשה "נוטר חסד לאלפים", שנמתקים עי"ז שורש השורשים של כל הדינים, ונודע לו שגם הדינים הם אלוות והכל לעוצה, ועי"ז ס"מ ונחש נופלים למולות ים ועוזרים ממנו כל אלו ההרגשות של הדינים הנ"ל.

ופליאה דעת נשגבה עד היכן כוחה של אמונה זו שהכל לעוצה, שעיי ידיעה ואמונה זו בלבד משצר ושוחט כל ההעלמות וכל ההסתרות, צמה שידע ששורש הכל הוא שמות אלקים ואדמי צזה עלמו הורג כל הס"מ, כי כל כח הס"מ הוא ממה שהאדם מתלונן על הנהגות השי"ת והוא מלא טענות על דרכי ההשגחה, אך כאשר הוא חזק בעלמו ויודע ומאמין שאינו כן אלא השי"ת טוב ומטיב וכל מאי דעבד רחמנא לעב עבד וגם זו לעוצה ואינו מסכים דעתו בשום פנים לומר שיש כאן העלמה וסטי"א ממש, עי"ז אין לס"מ שום כח ושליעה עליו כלל, ואדרבה מכא האמונה הזאת הורג לס"מ לגמרי, ונשלכים למולות ים התחתון.

וכמו"כ אפילו אם חטא והרשיע ח"ו, עד כמה שיהיה מונח באמונה ובייחודים אלו כך לא יהיה באפשרות שיקבל שום עונש, וכמאמר הצעש"ט הק' כי כאשר חפץ השי"ת לענוש לאדם, ראשית נלקחים ממנו מדרגות הצעחון שלו, ובלא"ה ח"א להענישו כלל מחמת שמונה באמונה ובצעחון בהשי"ת, אלא שבעוונותיו יכול לגרום לעצמו להפסיד כח זה, אך אם יתאמץ בייחודים אלו יכול לצכות לשוב בתשובה ועי"ז לא יהיה לחייונים שום אחיזה צו. ועוד יש להאריך צזה ואכ"מ.

חטאתם". ואז אותם החטאות שחטא האדם ועשה אותם מעשה ממש, כנודע משז"ל כל העובר עבירה א' קנה לו קטיגור א', כי ממש נבראים מלאכים רעים וקטיגורים ע"י אותם החטאות כנודע (מה), ואלו הקטיגורים הנקראים חטאתם יורדים ונשלכים במצולות ים דסמאל'ל ונחש, ואינם עולים משם לפי שכבר נמתק שרשם שהם ב' שמות אלקים ואדנ', ואינם משפיעים בהם. צאמירת תשליך נעשים צ' פעולות הללו, להשליך המקטרגים למצולות ים העליונים, ולהשליך החטאות למצולות ים התחתונים. וכ"ז ע"י אורות של רחמים רבים של שם ע"צ דתיקון ח' דליקנא דא"ל המעוררים המתקת כל שורשי הדינים כולם (מו). עד כאן המתקת תיקון ח' לתיקון ט', ועתה מבאר המתקת תיקון הי"ג לתיקון ט'.

ונודע כי מוכרח הוא שבאותם הקטיגורים יתערבו עמהם ניצוצות הקדושה בסוד טוב ברע בכח החטא שחוטא האדם, ולכן בהגיעך אל תי' הי"ג שהוא ונקא אשר הוא שם של אהי"ה במילוי יודין כנ"ל בסוד י"ג מידות

עיונים והוספות

מה. מכל עזירה נצרא מלאך רע המכניס צו רוח שעות, וצויתר אותם המלאכים הנצראים מחטאים הנוגעים לקדושה, מכניסים צו רוח שעות צויתר עד שנעשה משוגע, וכפי שנראה לעין כל גודל השגעון שישנו לאותם בעלי עזירה, כי צחטאים אלו נצראים שדים ומלאכים רעים שצכחם לגרום לו ממש שגעון, ועיקר השגעון הוא להוסיף ולעשות עוד ועוד עצירות. נודאי המתנהג בדוקא שלא כדרך בני אדם א"י רלון השי"ת ונחשצ אף לאיזה חטא, כי רלון השי"ת שיכיה האדם נושא חן בעיני אלקים ואדם, אך מ"מ א"י צחמת רוח שעות ושגעון, אלא מה שדוחק בקרבן לשוץ ולחטוא זה הוא מחמת השעות והשגעון.

וא"י בלקי"מ שצא"י השי"ת מעניש צמכירות יותר כי רלונו ית' כי אותם שצא"י יהיו צרים וזכים ונקיים צויתר, ולכן אין ממתינים להם זמן רב. ומה"ע ישנם צא"י יותר משוגעים מחמת העוונות שצידם. וכן הוא צפרט מי שיש צקרבן יותר קדושה, כן עוונותיו גורמים לו להעשות משוגע. [ומי שאינו נעשה כן, הוא מחמת שיש צידו זכויות עלומות כגון חסד וכד' שצכח אור החסד להצילו, או להיפך שהוא בעל עזירה צויתר וממתינים לשלם לו בעולם הצא ר"ל].

וכ"ז אם אינו שצ צחשובה, אך השצ צחשובה ומודה ואומר רצש"ע חטאתי עוויתי פשעתי לפניך, מיד מוחל לו השי"ת הכל, ונקרא דיק, אלא שאח"כ צריך להכניס ענמו להיות מונח בעצודה של אמונה ולהגות צספריס הק' העוסקים בעניינים אלו להתחזק ע"י. ועדיין צריך לתקן העונשים, וע"כ צריך לשוץ צחשובה אמיתית.

מו. קיזור הכוונה: להמשיך אור מהו"ה דע"צ דתיקון ח' לאקיי"ק דתיקון ע', ועי"ז מצולות ים העליונים הם שמות אלקים ואדנ' שהם שורשי כל הדינים נמתקים צשורשם שם אקיי"ק, ועי"ז נשלכים כל החטאות אל שורשם הוא מצולות ים התחתונים הם ס"מ ונחש. [ואפשר צנקל לכיון כוונה זו, וכפי שנתבאר צכאן גודל מעלתה].

של ויעבור וגם הוא עולה קס"א אז תכוין להעלות אותם הניצוצות של קדושה ולבררם ולנקותם משם ולהוציאם ע"י שם זה של אהי"ה דיודין וזהו מלת ונקת לשון ניקוי. תיקון י"ג הוא תיקון 'ונקה' שורשו בשם אהי"ה במילוי יודי"ן שהוא בגי' קס"א כמספר 'ונקה', וכנח שם זה לנקות הקוליס מניצוצות הקדושה, ולהעלות הניצוצות מנפילתם והתערבותם טוב ברע, וזהו 'ונקה' (מזו). ותיקון י"ג הוא שורש בחי' אימא כשם שתיקון ח' הוא שורש אבא, ולכן תיקון ח' הוא שם ע"צ שהוא חסד בחי' לכורא, ותיקון י"ג הוא שם אהי"ה בחי' אימא. וב' תיקונים אלו הם עיקר הייחוד דתיקוני דיקנא המקושר כולו לאו"א, אך אלו התיקונים יורדים למקום או"א ממע ומקושרים להם להדיא. ותמיד יהיו בין עיניך סדר השמות האלו. בכל פעם שמתגרה בו היצירה,

עיונים והוספות

מזו. וא"י מהרה"ק מקאמארנע זי"ע שיש להרגיש בקרבנו הא"י מתנקה הניצוץ הקדוש שבו ע"י כוונות אלו וע"י שם קס"א דתיקון 'ונקה'.

וכן הוא דרכי הכוונה לעולם, כדא"י צה"ק אור המאיר להרה"ק ר' זאז וולף מזעאמיר זי"ע כי כל ענין הכוונה היא באופן של דבקות, להתקשר ולהדבק בהש"ת ולחשוב על הש"ת. אבל אם אינו מרגיש דבקות בהש"ת ע"י הכוונות אלא מביט בשמות הק' וחושב בהם צמחשצחו בלבד, הרי זה דומה לאדם המביט על איזה דבר מאכל ערב ומחשב בו דודאי אם לא יאכל ממנו לא ישציענו כלל ע"י מחשבות אלו. וכמו"כ החושב כוונות ואינו מעורר דבקות ע"י, הרי נשארים האותיות יצוות צח"י מיתה.

וצאמת ודאי אף ע"י הצטה בשמות הק' מעורר איזה דרגה שהיא, כדא"י מהרה"ק ר' פינחס מקורין זי"ע וכ"כ הרה"ק ר' אהרליה ראטה זי"ע ועוד לדיקים כי יש מעלה אף בהצטה בשמות בלבד. והענין עפ"י עומק הקבלה, שבהצטה זו מעורר בחי' מלכות שצאחה הדרגה ונקראת תמונה, ש"י שמעורר צדמיונו איזה בחי', אותו הדמיון הוא בחי' מלכות של דרגה זו. ולכן אין לזלזל ולטפל אלו המציעים בלבד בשמות הק', כי הם מעוררים בזה בחי' המלכות ע"י הדמיון, ומועיל בזה מעט עכ"פ. אולם ודאי שאין זה המהלך האמיתי של ענין הכוונות, ולכל הפחות העיקר הוא שיצא לדבקות בהש"ת עם המחשבה. ואלפי מדרגות בדבר זה, ומ"מ הדרגה הראשונה היא כדברי הצעש"ט הק' שפ"י לשון המשנה "אם כוון ליצוי" שיגעו הדברים בליצוי, ויהיה לו איזה דבקות עמהם. וההצטה שהיא דמיון ותמונה אין בה כלל דרגה זו, אך אעפ"כ יש איזה תועלת בזה.

ולכן אם יודע שאי"ז אלא דמיון ושאינו מעורר אלא דרגת המלכות, הרי עוב. אך אם סבור לחשוב שזו הכוונה הראויה, ונחשב 'מכוין' ע"י, עושה היא צידו, ויש בזה פגם עצום, שסובר שהוא מכון ופועל ומעורר למעלה, וצאמת אינו כלום אלא בסוד דמיון ותמונה וכמ"ל. וכל מחשבה שאין בה התקשרות ודבקות בהש"ת ואינה רק אותיות יצוות, כדבר מת נחשבת, ולריך להחיות המחשבות ולהתקשר בהם בהרגשה איך אותם העניינים נעשים צעת הזו ממע למעלה.

וכן כשמזכיר י"ג מידות של רחמים בתשליך או בכל יום, ובכל עת שיראה. וע"י שמכין סדר השמות הללו, נופלים כל הקטרוגים ומלאכים רעים שנכראו למזלות ים התחתון דס"מ ונחש, ע"י שממתיק שורשם ע"י מזלות ים העליון (מח). ובפרט בעת שתעסוק בתורה תכוונם תמיד במחשבתך אם תראה שהיצה"ר מתגרה בך ובפרט אם האדם עושה תי' ש"ז לבטלה שהוא תי' טיפות ניצוצות הקדושה שנשפעו ונתערבו בקליפות כי אז החיצונים מתגרים באדם מאוד (מט).

עיונים והוספות

מח. אי' בזכר חי נסיפרא דלניעותא, דף קט] שכוונות אלו יש לכוין בטבילת הלחם בדצש צר"ה [ובעש"ית ובסוכות], כי "לחם דצש" צגי' "ע"צ קס"א חלקים אדמ", והענין להמשיך משם ע"צ דינור חסדי לתקן השערות הקלרות דתיקון טי' 'לאלפים' שצגי' קס"א, שהוא שורש שמות חלקים אדמי גי' קמ"א ועם טי' האותיות והכולל נאי' בתולדות יי' צשם הצעש"ט זי"ע דהכולל רומז להש"ית] גי' קס"א, שורשי ש"ך ופ"ר דינים. ויכוין שטי' שמטביל הלחם בדצש מעורר המתקה זו דשם ע"צ לשם קס"א שורש חלקים אדמי, שצגי' לחם דצש. עוד אי' מהרה"ק מקאמארנע זי"ע, שיש לכוין כוונות אלו בטבילה במקוה.

מט. ולזה אף אנשים צעלי מדרגה העוסקים בתיקונים אלו תלויים בסכנת התגרות החילונים, ולריכוס זהירות יתירה שלא להנזק.

המשך לשון שער הכוונות:

עוד יחוד ב' על הנ"ל, וז"ל, תיקון אחר כתבנו, למי שמתגרה בו היצה"ר, ובפרט בעת שעוסק בתורה, שיכוין בנוצר חסד לאלפים, לשם אדנ"י ואלקים, ששניהם מתחילים באלף, וזהו לאלפים. גם יכוין ששניהם עולים בחשבון לאלפים. ודע, כי מי שהוא משורש קין, צריך שיכוין שם אלקים הנז', במילוי אלפין, שהוא בגימ' אר"ץ, כזה: אלף למד הא יוד מס. וסוד הענין הוא, לפי שקין הביא מנחה זרע פשתן, שמכחיש את הארץ, כמבואר אצלנו במקומו, וגרם שהמלכות הנק' ארץ תחזור להיות יבשה, ולכן נתקלל נע ונד תהיה בארץ. והנה המלכות בהיותה נק' ארץ, יש בה שם אלקים דמילוי אלפין, העולה בגימ' ארץ. ולכן תכוין תמיד כל היום בשם הזה, שעולה ארץ. ותכוין לתקן פגם קין, שהחזירה יבשה ע"י הפשתן, ואתה מתקנה ע"י השם הנז' ונעשית ארץ. ודע, כי כל החיצונים נדבקין בקלי' הרע שנדבק בקין, וכולם רוצים וחושקים לאחוז ולניק מן אות אלף שבמילוי ההא של אלקים דמילוי אלפין הנז', ואינן יכולין להשיגה.

עוד יחוד ג', והוא בעשי"ת. א"ל ה"ר משה גאלאנטי, ששמע ממורי ז"ל שאם האדם יתענה, בז' ימים שבין ר"ה ליוה"כ, ויעשה בהם תשובה גמורה, כל יום מהם מכפר על כל העונות שחטא כל ימיו, ביום שכיוצא בו. כיצד, הרי שחל יום א' של ז' ימי תשובה הנז', ביום א' של השבוע והתענה בו ועשה תשובה בו, הנה הוא מכפר על כל עבירות שעשה האיש ההוא בכל ימיו ביום א' שבכל שבוע מכל ימי חייו. ואם התענה ועשה תשובה בכל ז' הימים ההם, יתכפרו לו כל עונותיו שעשה כל ימיו.

גם נלע"ד אני חיים, כי גם אני שמעת ממורי ז"ל, כי העושים ד' פעמים בכל שנה, ג' ימים רצופים הם ולילותיהן, שהם קודם ר"ה, וקודם יוה"כ, וקודם י' בטבת, וקודם י"ז בתמוז. אף אם לא עשאה רק פ"א בשנה בכל ימיו, יספיק ואין צריך לעשותה בכל שנה ושנה. אבל אינו מספיק רק לבטל מעליו מה שנזכר עליו לבא בעוה"ז לסיבת עונותיו. אבל עונש עוה"ב אינו נמחל בזה.

מה שכתוב בס' התשובה, שחיבר הרב ר' אליעזר מגרמיזא ז"ל, הנק' מורה חסאים, המתענה ד"פ בכל שנה, בד' זמני התקופות, ג' ימים רצופים בכל פעם מהם, מתכפרים כל עונותיו,

כך הוא האמת, אמנם דברים אלו צריכים ביאור, והוא, כי אין זה מספיק רק למחול ולכפר, להעביר מעליו היסורים, שהם עתידים לבא עליו בעוה"ז, לסיבת עונותיו. אבל עיקר עונש עונותיו, והוא מה שעתיד ליענש בגיהנם אחר פטירתו, אין זה נמחל ע"י התעניות הנז', אמנם צריך לתיקונים אחרים, כאשר ביארנו בספרינו אלה.

עוד יחוד ב' על הנ"ל וז"ל תיקון אחר כתבנו למי שמתגרה בו היצה"ר ובפרט בעת שעוסק בתורה שיכוין בנוצר חסד לאלפים לשם אדני' ואלקים ששניהם מתחילים באלף וזהו לאלפים. גם יכוין ששניהם עולים בחשבון לאלפים. מקודם כתב בעיקר כי שמות הללו רמוזים ע"י מספר שלהם כמספר 'אלפים', ועתה כתב בעיקר כי לשון אלפים הוא מלשון אל"ף. ועי' בריש אורחות חיים, כ' רבינו זעל איפה שלמה כוונות אלו בקינור, וז"ל, "להמשיך הארה מע"צ שבנוצר חסד שהוא תיקון ח' מי"ג תיקוני דיקנא דא"ל לתיקון ה'ט' שהוא לאלפים להמתיק אותיות ומספר דקנ"א ואותיות ומספר לאלקים ואלדנו"ת ע"ה העולים כמספר 'אלפים' ולהמתיק ה"ך ופ"ר דינים דזו"נ [דש"ך דינים שורשם באלדנ', ופ"ר באלקים] המושרשים בתיקון לאלפים וע"י כן יכוין כל הקטיוגורים מלאכים רעים שנבראו בחטאתיו ועונותיו יושלכו למאכלות יס דס"מ ונח"ס ע"צ שבנוצר חסד – יו"ד ה"י וי"ו ה"י. להמתיק מספר דקנ"א – אל"ף ה"ה יו"ד ה"ה. אותיות דקנ"א – אל"ף ה"ה יו"ד ה"ה. מספר – אלקים אדני'. אותיות – אלקים אדני'. ואשר הוא משורש קין יכוין גם את זה כמ"ס בשעה"כ שם (ג) – אל"ף למ"ד ה"א יו"ד מ"ס. [ובזה ימתיק לפ"ר וס"ך דינים דזו"נ] מ' נ' ל' פ' ד' – פ"ר. דין דין דין דין – ש"ך עכ"ל. ודע כי מי שהוא משורש קין (נא). רבינו האריז"ל בפע"ח (שער הק"ץ דף ל"ט ע"ב בהג"ה) ועוד, נותן סימנים לידע אם הוא משורש קין או הבל, ומן הסימנים של שורש קין הם מי שיש לו יותר כוח בידיו ומיטיב לצייר, ויש לו פחד ממים, וקשה לו יותר צענייני קדושה, והוא אדם שחור, וכל מה ששייך יותר לבחי' בינה. [וסימני הבל, שהוא אדם חלש ע"ד הרוב, ועיקר כוחו הוא בפה, וכל מה ששייך לבחי' חכמה]. ומבאר שם כי בדורות אלו לכל אדם יש ניצוֹת הן מקין והן מהבל, וכוונות המבוארים בכאן הם למי שמרגיש שיש בו יותר ניצוֹת מקין. צריך שיכוין שם אלקים הנז' במילוי אלפין שהוא בגי' אר"ן בזה אלף למד הא יוד מם. מילוי הה"א באל"ף נקרא אלקים במילוי אלפין. וכן יש מילוי יודי"ן, ה"י, והוא בחי' חכמה, יו"ד. ומילוי ההי"ן, ה"ה, והוא בחי' בינה. ומילוי זה לאלפין הוא בחי' דעת (כמבואר בדקדוקי פסח (ג)). וסימנך לכל אופני המילוי, יה"א. וסוד

עיונים והוספות

ג. [תיבות אלו נדפסו שם לאחר אותיות שם אלקים עלמנו והוא ע"ס].

נא. משמע לכאורה כי שורש קין גרוע יותר, וכ"מ בזוה"ק כי הבל הוא קדושה וקין קינא דמסאצותא. אלא דא"י מהאריז"ל דהיינו דוקא חלק הרע שבקין, אך חלק העוב שבקין, הוא גדול ביותר. וכן מי ששורשו בקין ומתקן עלמנו, נעשה גדול הרבה ממי ששורשו בהבל. ומה"ע אמר רבינו האריז"ל כי רח"ו גדול ממנו, כי הוא שורשו בהבל, ורח"ו שורשו בקין.

גב. אל"ף הוא בחי' הממונעת בין חכמה ובינה, שיש בו יו"ד עליון ויו"ד תחתון, רומז למים העליונים ומים התחתונים, חסדים וגבורות, וכמא"כ את השמים ואת הארץ, ר"ת אה"י, שם הדעת, שם הגושפנקא.

הענין הוא לפי שקין הביא מנחה זרע פשתן שמכחיש את הארץ כמבואר אצלנו במקומו וגרם שהמל' הנק' ארץ תחזור להיות יבשה ולכן נתקלל נע ונד תהיה בארץ. צמה שהולך אחר צחי' הצינה צלל צחי' החכמה גרם שתהיה המלכות יבשה, והיינו זרע פשתן המכחיש הארץ (נג). והנה המלכות בהיותה נק' ארץ יש בה שם אלקים דמילוי אלפין העולה בגי' ארץ ולכן תכונת תמיד כל היום בשם הזה שעולה ארץ ותכונת לתקן פגם קין שהחזירה יבשה ע"י הפשתן ואתה מתקנה ע"י השם הנז' ונעשית ארץ. ע"י מילוי אלפין, מגלה צחי' הדעת תוך שם אלקים, וצוה מתקן פגם קין הנ"ל שהלך אחר הצינה לצד (נד). ודע כי כל החיצונים נדבקין בקלי' הרע שנדבק בקין וכולם רוצים וחושקים לאחוז ולניקן מן אות אלף שבמילוי ההא של אלקים דמילוי אלפין הנז' ואינן יכולין להשיגה. חשקם של החיצונים להאחז בקלי' הרע שצצחי' קין והוא צחי' שם אלקים, מידת הדין, ע"י שנעשית הארץ יבשה צחי' צינה לצד. וע"י שמגלה מילוי אלפין וצחי' הדעת באות ה' שצסם אלקים, גורם שיהיה נגלה צחי' הדעת הממונעת,

עיונים והוספות

ג. הזוה"ק צתיקונים מאריך לזכר כי העוסק בתורה צנגלה או צנסתר, ואומר כי אין צוה אלא החיצוניות, הפשט הנראה והמוצן, ואין פנימיות יותר בתורה, כר"ז מייצג הארץ. ומצעל הסולם ז"י"ע מסופר שהלך לשאול אצל כמה וכמה מקובלים אם מ"ש הארז"ל ורח"ו ז"ל לא נתכוונו אלא למה שכתבו בלצד או שכוונתם עמוקה יותר. וענו אותם כי צמה שכתבו אין להעמיק יותר. אע"פ שלא כתבו כל מה שידעו וודאי יש עניינים שידעו ולא כתבו, אך מה שהאילו וכתבו אין להעמיק עוד. ואמר הוא ז"י"ע, דח"ו מלומר כן, דודאי כל הנכתב ח"י"ז אלא חיצוניות הקצלה, אך ההשגה האמיתית צאלוקות אינה ניתנת להכתב כלל, ויש להעמיק בדצריהם ולהשיג את שלא נכתב מתוך הנכתב.

וכדצריו ח"י צהקדמת שער הייחוד והאמונה. ויתרה מזו כתב ר' לדוק הכהן ז"י"ע, דודאי אם כל ההשגה הוא רק מה שכתבו ח"י"כ היה איסור לכתבם דאסור לדרוש צמרכצה, וע"כ כמ"ל שההשגה האמיתית צמרכצה היא עומק ההשגה צהשגות גצוהות הרצה יותר מפירוש המילות בלצד.

והנה פגם קין היה צמה שהלך אחר הצינה יותר מהראוי וע"י"ז עשה המלכות יבשה, שסבור היה כי הפשט הוא העיקר צין צנגלות התורה וצין צפנימיות התורה, ולא היה לו מדרגת אור החכמה והפנימיות צסוד הצל, לידע כי העיקר הפנימיות שצנסתרות ולא החיצוניות בלצד.

גד. מה שהלך אחר הצינה יותר מדאי ונדצק צחיצוניות, הוא צחי' שם אלקים, מידת הדין. ותיקון הדבר צמה שמגלה הדעת תוך שם אלקים, שהיא ממונע ויש צה צין חכמה וצין צינה, ומורה צוה הארת הצינה ע"י החכמה. והנה המתקן זו יכולה להיות ע"י צחי' הדעת דיקא, ולא די ע"י החכמה, שאין המתקן אמיתית שלא יהיה צה משורש הצבורות ג"כ.

שֵׁשׁ זֶה בֵּין בְּחִי חֲכָמָה וּבֵין בְּחִי זִינָה, תוֹךְ שֶׁסְּ אֲלֻקִּים, וְעִי"ז אֵין יְכוּלִים הַחֲלוּנִים לְהַשִּׁיגָה (נח).

עוֹד יַחֲדָה ג' וְהוּא בַעֲשִׂי"ת א"ל ה"ר מִשָּׁה גְּאֻלָּאנְטִי שֶׁשָּׁמַע מִמוֹז"ל שֶׁאֵם הָאָדָם יִתְעַנֶּה בּו' יָמִים שְׁבִין ר"ה לְיוֹהֲכ"פ וַיַּעֲשֶׂה בָהֶם תְּשׁוּבָה גְּמוּרָה כֹּל יוֹם מֵהֶם מִכֶּפֶר עַל כָּל הָעוֹנוֹת שֶׁחָטָא כֹּל יָמָיו בְּיוֹם שְׁכִיּוּצָא בּו'. כִּי־צַד הָרִי שָׁחַל יוֹם א' שֶׁל ז' יָמֵי תְּשׁוּבָה הֵנּוּ בְּיוֹם א' שֶׁל הַשְּׁבֻעַ וְהַתְּעַנָּה בּו' וַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה בּו' הֵנָּה הוּא מִכֶּפֶר עַל כָּל עֲבִירוֹת שֶׁעָשָׂה הָאִישׁ הַהוּא בְּכָל יָמָיו בְּיוֹם א' שֶׁבְּכָל שְׁבֻעַ מִכָּל יָמֵי חַיָּו. וְאִם הַתְּעַנָּה וַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה בְּכָל ז' הַיָּמִים הָהֵם יִתְכַּפְּרוּ לוֹ כָּל עֲוֹנוֹתָיו שֶׁעָשָׂה כֹּל יָמָיו. וְלִמְעָשָׂה אִי צְלִיקוּטִי הַלְכוֹת בְּשֶׁסְּ רִבְּנוּ מוֹהֲרִין, שְׁאִין הַכוּוֹנָה כִּפְשׁוֹתוֹ לְהַתְּעַנּוֹת כֹּל הַיּוֹם מִמֶּנּוּ, אֲלֹא רוֹב הַיּוֹם יִתְעַנֶּה וְלֵאחֲרַי חֲלוֹת יֵאָכֵל. וּבִצֵּן אִישׁ חַי אִי עַפ"י דְּבָרֵי הָאֲרִיז"ל צַעֲיוֹכ"פ וְעַפ"י סִידוּר הַרַ"שׁ (סִידוּר הַי"א) כִּי יֵשׁ עֲנִין גָּדוֹל לִיטוֹל יָדָיו לְסַעֲדָה כָּכָל יוֹם מִעֲשִׂי"ת וְעַכ"פ לֵאכּוֹל מֵה, כְּדִי שִׁיֵּאָכֵל בְּכוּוֹנָת הָאֲכִילָה, כִּי עֵיקַר זְמַן כּוּוֹנָת הָאֲכִילָה מִכָּל הַשָּׁנָה כּוֹלָה הוּא צַעֲיוֹכ"פ (נח). וְלִכֵּן גַּם אִם מִתְּעַנֶּה לְרִיךְ שִׁיֵּאָכֵל צְלִילָה, אִו לֵאחֲרַי חֲלוֹת הַיּוֹם כְּדִבְרֵי לִיקוּ"ה הַנ"ל, בְּקִדּוּשָׁה וּבְטַהֲרָה, וַיֵּדַע כִּי זְמַן זֶה מִסּוּגֵל בְּיוֹתֵר לֵאכִילָה בְּקִדּוּשָׁה, וְע"ד אֲכִילָת עֵיוֹכ"פ.

גַּם נִלְע"ד אֲנִי חַיִּים כִּי גַם אֲנִי שָׁמַעַת מִמוֹז"ל כִּי הָעוֹשִׂים ד' פְּעָמִים בְּכָל שָׁנָה ג' יָמִים רְצוּפִים הֵם וְלִילוּתֵיהֶן שֶׁהֵם קוֹדֵם ר"ה וְקוֹדֵם יוֹה"כ וְקוֹדֵם י' בְּטַבַּת

עִיּוֹנִים וְהוֹסְפוֹת

נח. רִאשׁוֹן הַסֵּפֶר, שִׁיבִיהַ כֹּל לִימּוֹד הַתּוֹרָה בְּחֲלוּנִיּוֹת, כִּאִילוֹ אֵין צְתוּרָה אֲלֹא הַפֶּשֶׁע וְהַחֲלוּנִיּוֹת לְצַד וְאֵין זֶה כֹּל פְּנִימִיּוֹת לֹא בְּנִגְלָה וְלֹא בְּנִסְתָּר, וּבְזֶה עוֹשֶׂה הָאֲרִץ יִצְשָׁה וְגוֹרֵם אַחֲזִית הַסֵּפֶר. וְהוּא הַחֶטֶא שֶׁל קִין שִׁיבִיהַ בְּחִי זִינָה יוֹתֵר מִדָּאִי, הִיפֵךְ הַכָּל בְּחִי הַחֲכָמָה, וּבְבָחִי ז' יֵשׁ אַחֲזִית הַחֲלוּנִים. וְלִכֵּן לֹא שָׁעָה הַשִּׁי"ת אֵל מִנְחָתוֹ שֶׁל קִין, שֶׁלֹּא יָדַע וְלֹא בִּצֵּן מִהֲלֵךְ פְּנִימִי שֶׁל אֲלֻקוֹת צֶשׁוּם דְּבַר וְרַק רֵאֵה חֲלוּנִיּוֹת.

וּסְמֵךְ לְדַבֵּר מִדְּבָרֵי הַרַ"שׁ מִפְּאֻזוֹ ז"ל עַל הַ דָּאִי בְּגַמִּי "הַנּוֹתֵן פֶּת לְתִינוּק לְרִיךְ שִׁידוּעַ לְאִימוֹ", דַּפ"ת בְּגַמִּי תַלְמוּד, וְכַשְׁלֹמֵד תַּלְמוּד, נִגְלָה, שֶׁצַּעֲצֻעַ קְרוֹב לְהִיּוֹת יִצְשָׁה, לְרִיךְ לְהוֹדִיעַ וְלִהְיוֹת אֹר הַדַּעַת לְלִימּוּדוֹ.

וְעִי מִלּוּי אֲלֻקִּים בְּאַלְפִּי"ן, שֶׁמִּגְלָה אֹר הַדַּעַת תוֹךְ שֶׁסְּ אֲלֻקִּים, וּמִרְאֵה כִּי תוֹךְ בְּחִי אֲרִץ וּבְפְנִימִיּוֹת כֹּל דְּבַר מוֹנֵחַ אֹר הַדַּעַת, שְׁדִי נִרְגָּא מִיִּיבָה וְזִיבָה, כִּי בְּחִינָתוֹ שֶׁל קִין הוּא חֲלוּנִיּוֹת בְּחִי שֶׁסְּ אֲלֻקִּים וּמִגְלָה כִּי בְּבָחִי ז' עֲלָמָה תוֹךְ הֵי שֶׁלֹּא יֵשׁ מִלּוּי אִי וְאֹר הַדַּעַת, כִּי מִלּוּי הָאֲלִיף רּוֹמֵז לְאֹר הַדַּעַת הַמוֹנֵחַ תוֹךְ הַמַּלְכוּת, וּבְזֶה מִרְחִיצִים וּמִגְלִים הָאֲרוֹת הַמַּלְכוּת, וְעִי"ז מִמַּתִּיק הַכָּל.

נח. וַיֵּשׁ כּוּוֹנָת מִיּוֹחֲדוֹת לַעֲשִׂי"ת כֹּל יוֹם עַפ"י הַנְּסִירָה שֶׁל אֹתוֹ הַיּוֹם.

וקודם י"ז בתמוז אף אם לא עשאה רק פ"א בשנה בכל ימיו יספיק ואין צריך לעשותה בכל שנה ושנה. אבל אינו מספיק רק לבטל מעליו מה שנגזר עליו לבא בעוה"ז לסיבת עונותיו אבל עונש עוה"ב אינו נמחל בזה. ולכן הרואה עונקים רבים צאים עליו בעוה"ז, וכל אשר הוא עושה רואה היפך הכללחה ר"ל, יוכל לעורר ע"ע רחמים מלמעלה ע"י תעניות אלו, לבטל גזירות הללו מעליו, ומכאן ואילך יראה הכללחה בעוה"ז.

מה שכתוב בס' התשובה שחיבר הרב ר' אליעזר מגרמיזא ז"ל הנק' מורה חטאים המתענה ד"פ בכל שנה בד' זמני התקופות ג"י רצופים בכל פעם מהם מתכפרים כל עונותיו כך הוא האמת אמנם דברים אלו צריכים ביאור והוא כי אין זה מספיק רק למחול ולכפר להעביר מעליו היסורים שהם עתידים לבא עליו בעוה"ז לסיבת עונותיו אבל עיקר עונש עונותיו והוא מה שעתיד ליענש בגיהנם אחר פטירתו אין זה נמחל ע"י התעניות הנז' אמנם צריך לתי' אחרים כאשר ביארנו בספרינו אלה. כפי המצואר צעור כוה"ק התיקונים והכוונות לכל עוון. אמנם כהיום עיקר התיקונים הם ע"י אמונה והתקשרות ללדיקים. ובספרי הרה"ק מסלונים אי' שהלימוד בראיפות ה' שעות הוא תיקון גדול. וכן נודע מספרי הקדש ומתניא קדישא כי הצדקה היא תיקון גדול.

